

CRNA GORA
MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNOG STARANJA

PRIJEDLOG PLATFORME

O učešću crnogorske delegacije na petom sastanku pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku, Brisel, Belgija, 8-9. IX 2015.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) potpisan između Crne Gore i Evropske unije, stupio je na snagu 1. V 2010, okončanjem procesa ratifikacije u nacionalnim parlamentima država članica Evropske unije. U tom smislu, Crna Gora se obavezala da preuzme sve obaveze iz SSP-a, uključujući i ispunjavanje političkih kriterijuma pristupanja Uniji, kao i postepeno usvajanje evropskih standarda i jačanje administrativnih kapaciteta u svih 35 pregovaračkih poglavlja.

U skladu s gore navedenim, a u cilju informisanja Evropske komisije o najvažnijim crnogorskim reformama, jednom godišnje se održavaju sastanci pododbora. Jedan od sedam pododbora je i Pododbor za inovacije, ljudske resurse, informaciono društvo i socijalnu politiku. U nadležnosti ovog Pododbora su sljedeća pregovaračka poglavlja:

- Poglavlje 2 - Sloboda kretanja radnika
- Poglavlje 10 - Informatičko društvo i mediji
- Poglavlje 19 - Socijalna politika i zapošljavanje
- Poglavlje 25 - Nauka i istraživanje
- Poglavlje 26 - Obrazovanje i kultura

Agenda za sastanak je proslijeđena od strane Evropske komisije 3. VII 2015. Shodno definisanoj Agendi, pripremljen je materijal za sastanak Pododbora (Prilog 1).

Materijal je pripremila Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji s Ministarstvom prosvjete, Ministarstvom nauke, Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvom kulture, Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Upravom za sport i mlade i Socijalnim savjetom.

U materijalu su obezbijeđene ažurirane informacije o dostignućima nakon sastanka Pododbora održanog u Podgorici 9-10. IV 2014. Takođe, materijal sadrži pregled ostvarenih reformi u oblastima: slobodno kretanje radnika, informatičko društvo, mediji, socijalna politika, zapošljavanje, nauka i istraživanje, obrazovanje i kultura, s posebnim osvrtom na aktivnosti i rezultate ostvarene između dva sastanka Pododbora.

U skladu s agendom predloženom od strane Evropske komisije, na sastanku će biti diskutovana pitanja iz sljedećih oblasti:

1. Ljudski resursi i saradnja u kulturi

- 1.1.** Reforma obrazovnog sistema – stanje
- 1.2.** Saradnja u EU obrazovnim programima
- 1.3.** Mladi i kultura
- 1.4.** Predstavljanje rezultata IPA projekata

U okviru ove tačke agende predstavnici Ministarstva prosvjete (**Mubera Kurpejović**, direktor Direktorata za visoko obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, **Veljko Tomić**, direktor Direktorata za opšte srednje, stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete i **Zora Bogićević**, načelnica za stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete) i Ministarstva kulture (**Ana Savjak**, samostalna savjetnica u Ministarstvu kulture i **Dragoljub Janković**, samostalni savjetnik u Ministarstvu kulture), upoznaće predstavnike Evropske komisije o reformama u crnogorskom sistemu obrazovanja, saradnjom u EU obrazovnim programima, kao i u oblastima koji se tiču mladih i saradnje u kulturi. Na kraju ove tačke agende, crnogorski predstavnici će informisati Evropsku komisiju o stanju u IPA programima pomoći i odgovarati na dodatna pitanja, ukoliko ih bude.

2. Socijalna saradnja

- 2.1.** Usklađivanje s pravnom tekovinom EU
- 2.2.** Socijalni dijalog
- 2.3.** Politika zapošljavanja
- 2.4.** Socijalna zaštita i inkluzija (uključujući lica s invaliditetom)
- 2.5.** Trenutno stanje IPA pomoći
- 2.6.** Zapošljavanje i program socijalne reforme

Kada je riječ o oblasti socijalne saradnje, predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja (**Jovo Pajović**, Direktor Direktorata za penzijsko i invalidsko osiguranje i boračku i invalidsku zaštitu, **Tijana Prelević**, v.d. Direktorica Direktorata za rad, **Ljiljana Simović**, v.d. Direktorica Direktorata za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, **Anita Bilafer-Mihaljević**, načelnica Odjeljenja za evropske integracije, **Ranka Pavićević**, samostalni savjetnik, **Sladana Pešić**, samostalni savjetnik, **Biljana Krstajić**, samostalni savjetnik), Ministarstva za ljudska i manjinska prava (**Blanka Radošević-Marović**, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda) i Uprave za inspekcijske poslove (**Zlatko Popović**, inspektor rada za oblast zaštite na radu) će izvijestiti Evropsku komisiju o usklađivanju domaćeg zakonodavstva s pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti, predstaviti najnovije informacije vezane za politiku zapošljavanja, socijalnu inkluziju, socijalni dijalog, informisati o jačanju administrativnih kapaciteta, kao i stanju u IPA programima pomoći. Takođe, ukoliko ih bude, crnogorska delegacija će odgovarati i na dodatna pitanja predstavnika EK.

3. Kretanje radnika

U okviru tačke dnevnog reda koja se odnosi na kretanje radnika, predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja (**Jovo Pajović**, direktor Direktorata za penzijsko i

invalidsko osiguranje i boračku i invalidsku zaštitu, **Tijana Prelević**, v.d. direktorica Direktorata za rad) će informisati Evropsku komisiju o jednakim uslovima vezanim za slobodu kretanja radne snage, pripremi Crne Gore za učešće u EURES sistemu, kao i najnovije informacije vezane za koordinaciju sistema socijalne sigurnosti.

4. Istraživanje i politika inovacija

- 4.1.** Horizont 2020
- 4.2.** Integracija u Evropski istraživački prostor – nacionalne politike, instrumenti, R&D statistika
- 4.3.** Unija inovacija
- 4.4.** IPA stanje

Predstavnici Ministarstva nauke (**Smiljana Prelević**, sekretar ministarstva i **Smilja Kažić-Vujačić**, načelnica u Direkciji za međunarodne programe i EU integracije) će u okviru ove tačke agende upoznati predstavnike Evropske komisije s učešćem Crne Gore u istraživačkim programima EU, predstaviti najnovije podatke o stanju u IPA pomoći i odgovarati na eventualna dodatna pitanja. Predstavnici Evropske komisije će sa svoje strane prezentovati najnovije podatke o aktivnostima u okviru Evropskog istraživačkog prostora i inicijativama Komisije.

5. Informatičko društvo i mediji

- 5.1.** Informatičko društvo
- 5.2.** Mreže elektronskih komunikacija i servisi
- 5.3.** Saradnja u audio-vizuelnoj oblasti

U okviru ove tačke agende predstavnici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije (**Ratka Strugar** i **Ružica Mišković**), Agencije za telekomunikacije i poštansku djelatnost (**Ljiljana Pešalj**) i Agencije za elektronske medije (**Jadranka Vojvodić**) upoznaće predstavnike Evropske komisije sa stanjem u oblasti informacionog društva i medija. Navedeni predstavnici će takođe odgovarati i na eventualna dodatna pitanja predstavnika Evropske komisije.

Imajući u vidu potrebu da se na kvalitetan način odgovori na predložene teme iz Agende, crnogorske institucije na sastanku pododбора će predstavljati:

1. **Jovo Pajović**, direktor Direktorata za penzijsko i invalidsko osiguranje i boračku i invalidsku zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja
2. **Ratka Strugar**, generalna direktorica Direktorata za elektronske komunikacije, poštansku djelatnost i radio-spektar u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije
3. **Blanka Radošević-Marović**, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava
4. **Mubera Kurpejović**, direktorica Direktorata za visoko obrazovanje u Ministarstvu prosvjete
5. **Veljko Tomić**, direktor direktorata za opšte srednje, stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete
6. **Smiljana Prelević**, sekretar Ministarstva nauke
7. **Tijana Prelević**, v.d. direktorica Direktorata za rad u Ministarstvu rada i socijalnog staranja

8. **Ljiljana Simović**, v.d. direktorica Direktorata za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova u Ministarstvu rada i socijalnog staranja
9. **Jadranka Vojvodić**, pomoćnik direktora u Agenciji za elektronske medije
10. **Ljiljana Pešalj**, pomoćnik izvršnog direktora u Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost
11. **Anita Bilafer-Mihaljević**, načelnica Odjeljenja za evropske integracije u Ministarstvu rada i socijalnog staranja,
12. **Mr Smilja Kažić-Vujačić**, načelnica u Direkciji za međunarodne programe i EU integracije u Ministarstvu nauke
13. **Ružica Mišković**, načelnica Odjeljenja za međunarodnu saradnju i evropske integracije u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije
14. **Zora Bogićević**, načelnica za stručno i obrazovanje odraslih u Ministarstvu prosvjete
15. **Zlatko Popović**, inspektor rada za oblast zaštite na radu u Upravi za inspekcijske poslove
16. **Ranka Pavićević**, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja
17. **Slađana Pešić**, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja
18. **Biljana Krstajić**, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja
19. **Dragoljub Janković**, samostalni savjetnik u Ministarstvu kulture
20. **Ana Savjak**, samostalna savjetnica u Ministarstvu kulture
21. **Damir Šabanović**, II sekretar u Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija

PRIJEDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od jula 2015, razmotrila i usvojila Platformu o učešću crnogorske delegacije na petom sastanku pododbora za inovacije, ljudske resurse, informaciono društvo i socijalnu politiku, Brisel, Belgija, 8. i 9. septembar 2015, koju je dostavilo Ministarstvo rada i socijalnog staranja.
2. Zadužuje se Ministarstvo rada i socijalnog staranja da u saradnji s Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, nakon završenog sastanka pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku izvijesti Vladu o rezultatima sastanka.

PRILOG 1

EU – CRNA GORA PODODBOR ZA INOVACIJE, LJUDSKE RESURSE, INFORMACIONO DRUŠTVO I SOCIJALNU POLITIKU

1. LJUDSKI RESURSI I SARADNJA U KULTURI

1.1. Reforma obrazovnog sistema - stanje

U skladu s ciljevima strategije Evropa 2020 koji se odnose na učešće od 95% uzrasta tri do šest godina, Ministarstvo prosvjete je izradilo **Studija i Analiza stanja u predškolskim ustanovama u pogledu infrastrukturnih kapaciteta, obuhvata dece i nastavnog kadra**. Preporučuje se uvođenje besplatnog trosatnog predškolskog programa. Otpočele su projektne aktivnosti (pripremni radovi, tenderska dokumentacija i sl.) za izgradnju sedam objekata.

U cilju poboljšanja kvaliteta obrazovanja nakon revizije predmetnih programa sprovedena savjetovanja za realizaciju inoviranih nastavnih predmeta; unutarškolske obuke, monitoring primjene unaprijeđenih programa; pripremljeni vodiči za izvođenje inovirane i revidirane nastave, urađeni ogledni časovi.

Razvoj inkluzivnog obrazovanja je jedan od definisanih prioriteta reforme obrazovanja u Crnoj Gori. **Strategija inkluzivnog obrazovanja (2014-2018)** određuje ciljeve i pravce razvoja u oblastima rane detekcije, intervencije, učenja, razvoja i psihosocijalne podrške deci i njihovim roditeljima; omogućavanja pristupa, kontinuiteta kvalitetnog obrazovanja; podrške za proces nastave i učenja na svim nivoima; unaprijeđivanja bazičnog obrazovanja, specijalističkog osposobljavanja i profesionalnog usavršavanja nastavnog i stručnog kadra; poboljšavanja praćenja i evaluacije obrazovnih i razvojnih postignuća dece.

Poboljšana evidencija dece s posebnim obrazovnim potrebama u MEISu - sprovedeno savjetovanje i dostavljeni kriterijumi za unos ovih podataka.

U oblasti inkluzivnog obrazovanja: sprovedene dvije obuke komisija za usmjeravanje: Podrška deinstitutionalizaciji – servisi podrške za izmiještanje dece iz institucija; deca s ADHD-om. Urađeno je Uputstvo za usmjeravanje dece s posebnim obrazovnim potrebama namijenjeno članovima komisija.

Unaprijeđen IROP kojim se jasnije definišu i operacionalizuju vještine i temeljni procesi u cilju razvojnih i obrazovnih postignuća. Realizovano savjetovanje (243). Finalizovan je obrazac Individualnog tranzicionog plana (ITP). Sprovodi se u dvije faze: na kraju osnovne škole i na kraju srednjoškolskog obrazovanja.

Resursni centri sprovode intervencije učenicima s posebnim potrebama iz redovnih škola, savjetovanja za kadar redovnih škola. Fokus na ranoj intervenciji i tretmanu, prenosu udžbenika u Daisy format.

Za decu s težim smetnjama koja se školuju u posebnim odjeljenjima redovnih škola (7), sprovodi se zajednička nastava pojedinih predmeta sa vršnjacima u redovnim odjeljenjima, a za učenike sa smetnjama u razvoju koji nastavu pohađaju u okviru redovnih odjeljenja je organizovana podrška defektologa.

U okviru projekta Indeksom do inkluzivne kulture u obrazovno-vaspitnim ustanovama u Crnoj Gori uveden Indeks za Inkluziju u tri resursna centra i sedam škola s posebnim odjeljenjima.

Svim osnovnim školama podijeljen: "IROP, Priručnik za vaspitače, nastavnike i profesionalce", "Poteškoće u čitanju i pisanju", Priručnik za rad s decom u procesu opismenjavanja.

U stručnom obrazovanju završen drugi ciklus obuka nastavnika, treći seminar za još osam škola (ukupan broj 15 škola). Pripremljeni: Priručnik za obuku u inkluzivnom stručnom obrazovanju i Pedagoško-didaktički priručnik za nastavnike u stručnom obrazovanju, s poglavljem o inkluzivnom obrazovanju.

Primjenjuje se princip afirmativne akcije u odnosu na upis osoba s invaliditetom na Univerzitet Crne Gori i smještaj u studentske domove, odnosno sprovodi oslobađanje plaćanja od školarine. Usvojene izmjene Zakona o visokom obrazovanju (14. X 2014) i u njemu predviđene odredbe: Organizovanje nastave u skladu s potrebama i provjere znanja (pristupačnost, asistivne tehnologije i dr.), oslobađanje od plaćanja školarine.

Realizovana je aktivnost pripremih vrtića za 119 dece Romske i Egipćanske populacije u osam predškolskih ustanova Podgorica, Nikšić, Berane, Tivat, Herceg Novi, Ulcinj, Bar i Bijelo Polje. Ovo predstavlja aktivnost obuhvata dece koja do sada nijesu bila uključena u ovaj vid obrazovanja.

Teče primjena programa školovanja dece RE populacije u gradskim školama u Podgorici. Već obavljen upis u I razred za školsku 2015/16, kao i upis dece IV razreda Područnog odjeljenja JU OŠ „Božidar Vuković Podgoričanin“ u gradske škole.

Sa realizacijom otpočeo Projekat "Stipendiranje i mentorska podrška za RE studente i učenike srednjih škola u Crnoj Gori". Mentorski tim prati uspjeh učenika, sprovodi tutorske časove, komunicira s roditeljima.

Škole zainteresovanim Romima i Egipćanima odobravaju besplatno vanredno polaganje razreda, i po principu afirmativne akcije se upisuju u stručne škole.

Donešeni su i i objavljeni u Službenom listu pravilnici: **Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o polaganju stručnog ispita nastavnika; Pravilnik o bližim uslovima, načinu i postupku izdavanja i obnavljanja dozvole za rad nastavniku, direktoru i pomoćniku direktora obrazovno-vaspitne ustanove i Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava u školama.**

Vlada je usvojila Akcioni plan sprovođenja Strategije razvoja cjeloživotne karijerne orijentacije za 2015. Omogućavanje pristupa uslugama karijerne orijentacije kroz

pružanje informacija o mogućnostima zapošljavanja, savjetovanje i osposobljavanje za upravljanje sopstvenim učenjem i karijerom, zadatak je različitih partnera, uključujući i sektor obrazovanja i njihove nadležnosti i aktivnosti su utvrđene u Akcionom planu.

Vlada je donijela **Strategiju obrazovanja odraslih za period 2015-2025. godine i Plan obrazovanja odraslih za period 2015-2019. godine.**

Donešena je **Strategija stručnog obrazovanja (2015-2020)**, u kojoj su prioriteti; Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada; jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije i cjeloživotno učenje i mobilnost. U sklopu Strategije urađen je i Akcioni plan sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja za 2015, u kojem je akcenat stavljen na unapređenja kvaliteta procesa nastave i učenja, jačanje saradnje s poslodavcima i učenje uz rad i razvoj kvalifikacija baziranih na ishodima učenja.

Pripremljen je **Torino izvještaj za 2014. godinu.** Pripremljeni su i odgovori na Briž upitnik koji predstavljaju pregled napretka u ostvarivanju ciljeva Komuniquea iz Briža. Urađena je Ex-post analiza Briž upitnika.

U okviru Projekta MNE/011 „Jačanje stručnog osposobljavanja na sjeveroistoku Crne Gore”, urađeno je Uputstvo za pripremu profila sektora. Profil sektora je dokument koji je analitička podloga za utvrđivanje stanja i tendencija u sektor i osnov je za planiranje razvoja kvalifikacija koje će odgovoriti stvarnim potrebama sektora, s ciljem usklađivanja obrazovnog sistema s potrebama tržišta rada.

Nastavljen je rad Savjeta za kvalifikacije i sektorskih komisija koji se odnosi na razvijanje kvalifikacija i njihovo svrstavanje u Nacionalni okvir kvalifikacija.

Sektorska komisija za zdravstvo i socijalnu zaštitu usvojila je dva standarda zanimanja.

Savjet za kvalifikacije usvojio je devet standarda zanimanja, 13 inicijativa za razvijanje stručnih kvalifikacija (nivoi II-V), šest inicijativa za razvijanje kvalifikacija nivoa obrazovanja (nivoi VI-VIII), 11 standarda kvalifikacija i jedan ispitni katalog.

Pored deset sektorskih komisija koje su formirane u prethodnom periodu, Savjet za kvalifikacije je, u skladu s nadležnostima iz člana 19 Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija, formirao tri nove sektorske komisije: Sektorsku komisiju za društvene nauke, Sektorsku komisiju za prirodne nauke i Sektorsku komisiju za usluge.

Pripremljen je Izvještaj o referenciranju Crnogorskog okvira kvalifikacija s Evropskim okvirom kvalifikacija. Savjetodavna grupa za Evropski okvir kvalifikacija Evropske komisije (EQF Advisory Group) **prihvatila je Izvještaj o referenciranju Crnogorskog okvira kvalifikacija sa Evropskim okvirom kvalifikacija za cjeloživotno učenje i Okvirom kvalifikacija za Evropski prostor visokog obrazovanja i, na 27. sjednici, održanoj 6. i 7. novembra 2014. godine u Briselu, i donijela odluku o usaglašenosti Crnogorskog okvira kvalifikacija s Evropskim okvirom kvalifikacija.**

Počela je primjena nova tri modularizovana i kreditno vrjednovana obrazovna programa: Restorater (nivo V), Tehničar metalurgije (nivo IV1) i Tehničar zaštite

životne sredine (nivo IV1).

Nastavljene su aktivnosti na usaglašavanju upisne politike s potrebama tržišta rada. Pri definisanju broja upisnih mjesta za upis učenika u srednje škole Zavod za zapošljavanje Crne Gore pripremio i ove školske godine detaljnu analizu po opštinama o kretanju ponude i tražnje u prethodnoj godini, s preporukama o tom da li se za određeni obrazovni profil broj upisnih mjesta treba povećati, smanjiti ili da ostane na istom nivou u odnosu na prethodnu godinu. Plan upisa usaglašava se i s predstavnicima lokalne zajednice. Nacionalni savjet za obrazovanje donio je Metodologiju za obezbjeđivanje i unaprjeđenje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama nižeg, srednjeg i višeg stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Nacionalni savjet za obrazovanje je donio i Odluku o izboru programa stručnog usavršavanja nastavnika za školsku 2014/2015. godinu (br. 16-3402, od 22. VII 2014), na osnovu koje je urađen Katalog programa stručnog usavršavanja nastavnika za školsku 2014/2015. godinu.

Sprovodi se eksterni maturski i eksterni stručni ispit u organizaciji ispitnog centra.

Centar za stručno obrazovanje izvršio je eksterno utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u 12 škola koje realizuju programe stručnog obrazovanja, u skladu s Pravilnikom o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama i zakonom. Realizovana je obuka za implementaciju interne evaluacije u stručnim školama. Zavod za školstvo je 2014. realizovao utvrđivanje kvaliteta u 41 obrazovno-vaspitoj ustanovi, i to: predškolske ustanove – 2, osnovne škole – 36, srednje stručne škole – 2, mješovite škole – 1.

U cilju promovisanja i popularizacije obrazovanja i učenja odraslih, Ministarstvo je u saradnji s Centrom za stručno obrazovanje, organizovalo je manifestaciju „XIII Dani obrazovanja i učenja odraslih“. Cilj manifestacije je ukazivanje na značaj cjeloživotnog učenja za unapređenje kvaliteta života pojedinca i društveni razvoj. Pored ovog ukazano je na značaj razvoja socijalnog partnerstva na lokalnom i državnom nivou za razvoj oblasti obrazovanja odraslih.

U postupku licenciranja ustanova 2014. Ministarstvo je izdalo sedam licenci za rad novim organizatorima obrazovanja odraslih i dvije dopune licenci za implementaciju programa obrazovanja odraslih. Ukupan broj licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih u Crnoj Gori je bio 88.

Tokom 2014. programe obuke pohađali su nastavnici na svim nivoima obrazovanja i svim oblastima zastupljenim u vrtićima, osnovnim školama, gimnazijama. Teme i ciljne grupe programa obuke i foruma za nastavnike određene su na osnovu analize izvještaja o utvrđivanju kvaliteta za posljednje dvije godine, anketa za nastavnike, istraživanja realizovanih u prethodnom periodu (Evaluacija reforme obrazovanja, Položaj učenika u školi, Istraživanje profesionalnog razvoja nastavnika za realizaciju ciljeva programa i eksternog utvrđivanja i unapređenja kvaliteta rada škole), analize ciljeva profesionalnog razvoja u ličnim planovima nastavnika, zahtjevima škola, preporukama Vlade Crne Gore, kao i procjenom zastupljenosti obukom određene populacije nastavnika u prethodnim godinama. Programe obuke je pohađalo u organizaciji Zavoda za školstvo 1382 nastavnika na 54 seminara. Na 12 foruma učestvovalo je 358 nastavnika. Centar je koordinirao i realizovao stručne obuke nastavnika srednjih stručnih škola (ukupno 19

realizovanih obuka). Za nastavni kadar JU Resursni centar za školovanje i profesionalnu rehabilitaciju lica sa poremećajima sluha i govora iz Kotora realizovan je kompletan program Andragoškog osposobljavanja kadra koji radi u obrazovanju odraslih kroz pet seminara.

U okviru realizacije projekta Strateško pilotiranje „Razvoj preduzetničkog društva na Zapadnom Balkanu i Turskoj – podrška Centru za razvoj preduzetničkih kompetencija za zemlje Jugoistočne Evrope (SEECEL)“ Zavod za školstvo, uz finansijsku i stručnu podršku SEECEL, radi na razvijanju sistema cjeloživotnog preduzetničkog učenja gdje će se preduzetništvo uključiti kao ključna kompetencija kroz kompletan kurikulum. Zavod za školstvo je na osnovu modula obuke koje su definisale ekspertske grupe SEECEL-a i kompetencija koje su neophodne nastavnicima razvio i implementirao seminare za nastavnike. Prvi modul jednodnevni seminar realizovan je u osam osnovnih škola i četiri gimnazije, pohađali su ga skoro svi nastavnici iz škola, direktori i rukovodstvo škola. Drugi modul je realizovan u Zavodu za školstvo kroz trodnevne seminare za sve nivoe obrazovanja. U okviru ova dva modula obuku je prošlo ukupno 408 nastavnika. Centar za stručno obrazovanje u kontinuitetu podržava aktivnosti preduzeća za vježbu u stručnim školama.

U okviru klastera o nastavnicima koji se realizuje u okviru rada Sekretarijata za obrazovne reforme Jugoistočne Evrope – ERISSEE, održane su dvije regionalne konferencije (u Tirani i Beogradu). Pripremljen je zajednički dokument o profesionalnom razvoju nastavnika u zemljama jugo-istočne Evrope, kao i premošćavanju jaza između politike obrazovanja nastavnika i onoga što se dešava u praksi.

Realizovano je PISA testiranje u period od 14. IV do 25. V 2014. Učestvovalo je 2125 učenika iz 25 srednjih škola, 1625 testirano je na kompjuteru, a 500 na papiru. Za sporovđenje testiranja angažovano je 25 školskih koordinatora i 71 test-administrator. Pripremljena je analiza rezultata PISA testiranja u 2012. Donešen je Akcioni plan za unapređenje postignuća učenika.

Državno takmičenje stručnih škola održano je u maju 2015. u Podgorici u Srednjoj stručnoj školi „Ivan Uskoković“ i u Srednjoj stručnoj školi u Nikšiću. Na takmičenju su svoja znanja, vještine i kompetencije pokazale 92 ekipe odnosno 276 učenika iz ukupno 19 gradova Crne Gore. Oblasti iz kojih su se takmičili učenici su: mašinstvo, saobraćaj, trgovina, turizam i ugostiteljstvo, građevinarstvo i elektrotehnika. Učenici iz Crne Gore učestvovali su na EuroSkills takmičenju u vještinama, koje je održano u Lilu u Francuskoj.

U Podgorici je u maju 2015. održan seminar „**Okvir kvalifikacija i ishodi učenja kao podrška sistemu obezbjeđenja kvaliteta**“ koji je organizovalo Ministarstvo prosvjete, uz učešće međunarodnog eksperta kao predavača. Seminar je realizovan u okviru projekta „2015 Financial Support for the EQF NCP in Montenegro“ koji finansira Evropska komisija, a namijenjen je članovima sektorskih komisija - stručnih tijela koja, pored ostalog, predlažu reviziju postojećih i razvoj novih kvalifikacija, u skladu s potrebama tržišta rada.

Vlada Crne Gore je, na sjednici od 24. IV 2014, donijela **Nacionalni plan razvoja**

kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija s Akcionim planom za period 2013-2018. Uz bilateralnu i tehničku pomoć Evropske komisije pregovaračkom procesu u Crnoj Gori za 2015, nastavljeno je realizovanje aktivnosti predviđenih Nacionalnim planom razvoja kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija s Akcionim planom za period od 2013. do 2018.

U organizaciji TAIEX, u Podgorici je u saradnji s Ministarstvom rada i socijalnog staranja, od 10-11. III 2015, održana radionica na temu: „**Harmonizacija nacionalne legislative sa EU zakonodavstvom u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija**“, u cilju informisanja korisničkih institucija o izmjenama relevantne legislative EU u oblasti priznavanja stručnih kvalifikacija, kao i olakšanog transponovanje istih u nacionalno zakonodavstvo.

Vlada je usvojila dokument **Analiza stanja u oblasti priznavanja inostranih obrazovnih isprava** s preporukama za unapređenje u ovoj oblasti, sa setom preporuka i zaključaka za unapređenje stanja u ovoj oblasti.

Skupština Crne Gore je usvojila **Zakon o visokom obrazovanju** („Službeni list CG“, broj 44/2014). Novi Zakon ima za cilj da preciznije uredi postupak obezbjeđivanja kvaliteta koji podrazumijeva akreditaciju, samoevaluaciju i reakreditaciju, uslove za osnivanje i ukidanje ustanova i studijskih programa, organizaciju na ustanovama visokog obrazovanja, finansiranje, postupak upisa i pravila studiranja. Zakonom se bliže uređuju i prava studenata, cjeloživotno učenje, zaštita od plagijata i dr.

Vlada Crne Gore je u februaru 2015. obrazovala **Savjet za visoko obrazovanje**, kao tijelo odgovorno za obezbjeđenje kvaliteta u visokom obrazovanju.

Ministarstvo je, shodno članu 23 Zakona o visokom obrazovanju, pripremilo i objavilo **Pravilnik o bližim uslovima za osnivanje i obavljanje djelatnosti, postupku licenciranja i načinu vođenja registra ustanova visokog obrazovanja** („Službeni list CG“, broj 22/15). Ovim Pravilnikom propisani su bliži uslovi za osnivanje i obavljanje djelatnosti ustanova visokog obrazovanja u pogledu prostora, nastvnih sredstava, opreme i drugih sredstava neophodnih za obavljanje djelatnosti, uslovi za nesmetan pristup za lica s invaliditetom, postupak licenciranja i način vođenja Registra ustanova visokog obrazovanja. Sastavni dio Pravilnika su i obrasci za pripremu zahtjeva za licenciranje ustanove i izvještaja komisije.

Vlada je u junu 2015. usvojila **Prijedlog zakona o mladima**. Navedenim zakonom uređuju se mjere i aktivnosti koje preuzima Crna Gora i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređivanja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima od interesa za mlade. Jedan od ciljeva zakona je i definisanje zakonskih mehanizama za sprovođenje omladinske politike i utvrđenih obaveza za jačanje saradnje između organa na državnom i lokalnom nivou, koji u okviru svojih nadležnosti obavljaju poslove koji se odnose na omladinsku politiku.

Vlada je u junu 2015. usvojila **Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama**. Osnovni razlozi za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama uslovljeni su potrebom usaglašavanja važećih rješenja sa postojećim pravnim sistemom, Zakonom o

nacionalnom okviru kvalifikacija, preporukama EU iz oblasti obrazovanja i kvalifikacija, kao i kvalitetnijim uređivanjem oblasti stručnih kvalifikacija.

Ministarstvo prosvjete donijelo je **Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o kriterijumima, načinu uslovima i visini naknade za ostvarivanje prava na smještaj i ishranu u domu, studentski kredit, stipendiju i participaciju prevoza, Pravilnik o izmjenama pravilnika o bližim kriterijumima i uslovima za dodjelu stipendija talentovanim učenicima osnovnih i srednjih škola i Pravilnik o izmjenama i dopuni pravilnika o kriterijumima i načinu prijema učenika u domove učenika i ostvarivanju prava na participaciju prevoza.**

U okviru Projekta "Visoko obrazovanje i istraživanje za inovaciju i konkurentnost", koji se finansira se iz kredita Svjetske banke sprovedena je **Eksterna evaluacija svih ustanova visokog obrazovanja** od strane eksperata Evropske asocijacije univerziteta EUA. Rezultat eksterne evaluacije ustanova visokog obrazovanja su pojedinačni izvještaji ustanova, već dostupni javnosti, i integrisani izvještaj o kvalitetu visokoobrazovnog sistema u Crnoj Gori. Izvještaji o eksternoj evaluaciji dostupni su na oficijelnom sajtu EUA IEP <http://www.eua.be/iep/who-has-participated/iep-evaluation-reports.aspx> <http://www.eua.be/iep/types-of-evaluations/coordinated-evaluations.aspx>

Imajući u vidu ostale mjere u oblasti visokog obrazovanja naglašavamo da je u toku sprovođenje aktivnosti koje se realizuju u okviru projekta "Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost", koji se finansira iz kredita Svjetske banke.

Kreditnim sredstvima Svjetske banke poboljšani su smještajni uslovi u studentskim domovima, kako za studente i istraživače iz Crne Gore, tako i za one iz inostranstva koji studijski borave u Crnoj Gori. Projektom su odobreni unutrašnji radovi, kao što je krečenje, zamjena stolarije, parketa, podova, renoviranje kupatila, itd. Svi predviđeni radovi u sedam učeničko-studentskih domova su u potpunosti završeni sredinom septembra 2014, s ukupnom vrijednošću radova **od 993,726.43 eura**, uključujući i odobrene dodatne radove. Tokom ljetnjih mjeseci 2015. planirana je adaptacija druge faze Novog studentskog doma u Podgorici, sa procijenjenom vrijednošću radova **od oko 263.000,00 eura**.

Izabrani konsultant za obezbjeđenje kvaliteta, u okviru HERIC projekta, je zaključno s junom, 2015. pripremio prijedloge sljedećih dokumenata: Izbor članova Savjeta za visoko obrazovanje i kodeks ponašanja; Pravilnik o akreditaciji studijskih programa na ustanovama visokog obrazovanja; Obrazac zahtjeva za akreditaciju studijskih programa; Poslovnik o radu komisije za akreditaciju studijskih programa; Standardi i smjernice za akreditaciju studijskih programa; Forma i uputstvo za pripremu elaborata za akreditaciju studijskih programa; Forma i uputstvo za pripremu izvještaja recezenata za akreditaciju studijskih programa; Standard za akreditaciju studijskih programa za studije na daljinu; Standard za akreditaciju studijskih programa za studije na engleskom jeziku; Standard za akreditaciju doktorskih studija; Standardi smjernice za interno obezbjeđenje kvaliteta.

Pripremljena je **studija izvodljivosti za uspostavljanje sistema praćenja karijere visokoškolaca** (Tracer Study) i anagažovan je konsultant (od oktobra 2014), koji je

pružao neophodnu tehničku pomoć Ministarstvu prosvjete u sprovođenju aktivnosti sistema praćenja karijere (saradnja s ustanovama visokog obrazovanja i IT podrška u procesu praćenja karijere, nabavka hardvera i softvera, priprema upitnika za postupak praćenja karijere, održavanje hardvera i softvera).

Ministarstvo prosvjete i Ministarstvo nauke su 24. IV 2015. objavili konkurs za dodjelu nacionalnih stipendija za izvrsnost, za magistarske, doktorske i postdoktorske studije studentima koji studiraju na renomiranim ustanovama u inostranstvu, iz sredstava HERIC projekta. Konkurs je bio otvoren do 6. VII 2015.

Ukupno opredijeljeni iznos sredstava za ove namjene je 1.260.000,00 eura, odnosno po **630.000,00** eura za oba Ministarstva.

U okviru navedenog Projekta objavljen je Poziv za dostavljanje prijedloga projekata za grantove za institucionalno unaprjeđenje. Predviđeno trajanje odobrenih projekata je do 12 mjeseci. Traženi iznos granta mora biti između 10.000,00 i 50.000,00 eura. Za ove namjene opredijeljeno je oko 750.000,00 eura.

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

U skladu sa odredbama Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem („Sl. list Crne Gore“, br. 38/12) i Pravilnikom o načinu objavljivanja javnog poziva, postupku i kriterijumima za stručno osposobljavanje („Sl. list Crne Gore“, br. 46/12), u 2013, 2014 i 2015. realizovan je Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem.

Program omogućava licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva, da tokom devet mjeseci stručnog osposobljavanja steknu znanja, vještine i kompetencije koje će im pomoći u samostalnom obavljanju posla. Za Program 2015 poslodavci su oglasili potrebu za 6.930 mjesta za stručno osposobljavanje, od čega je javni sektor prijavio potrebu za 2.990 slobodnih mjesta, a privatni sektor za 3.940 slobodnih mjesta. Nakon sprovedene povezivanja priliku da se stručno osposobi kod biranog poslodavca dobilo je ukupno 3.458 visokoškolaca, i 446 visokoškolaca koji nijesu dobili željenog poslodavca. Za realizaciju Programa za 2015. u državnom budžetu obezbijedeno je 8,5 miliona eura.

Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i u 2015. koncipiran je tako da je akcenat stavljen na privatni sektor, uz nastojanje da se obezbijediti što veće učešće poslodavaca upravo iz ovog sektora.

Crna Gora već treću godinu zaredom učestvuje u Eurydice mreži i time daje svoj doprinos promovisanju crnogorskog obrazovnog sistema, ostvaruje tijesnu komunikaciju s članicama Eurydice mreže, razmjenjuje iskustva, što sveukupno vodi unapređenju obrazovnog sistema i usaglašavanju sa dobrom evropskom praksom.

1.2. Saradnja u EU obrazovnim programima

Crna Gora je juna 2014. potpisala Sporazum o učešću u "Erasmus +": Program Unije za obrazovanje, obuku, omladinu i sport.

Ustanove visokog obrazovanja Crne Gore su uključene u 23 aplikacije u okviru Erasmus + programa Poziv za dostavljanje prijedloga 2015-EAC / A04 / 2014, Ključna Akcija 2 - Jačanje kapaciteta u oblasti visokog obrazovanja, dok u okviru dvije aplikacije ima ulogu grant aplikacionih institucija. Izbor projekata je u toku, a od ukupno 23 aplikacija u kojima učestvuju visokoobrazovne ustanove Crne Gore, sedam aplikacija su u užem izboru u okviru konsultacione procedure koju sprovode Delegacija EU, Ministarstvo prosvjete i Nacionalna Erasmus + kancelarija (NEOs).

Što se tiče akcije kreditne mobilnosti, ustanove visokog obrazovanja su takođe uključeni u velikom broju aplikacija u okviru prvog poziva Erasmus + akcije međunarodne kreditne mobilnosti.

Sprovedena je intenzivna informativna kampanja u cilju promovisanja Erasmus +, i mogućnosti svih programa. Informativni dani organizovanu su za promovisanje Jačanja kapaciteta, Žan Mone programa, Kreditne mobilnosti. Uobičajeno, centralni informativni dan je organizovan u Podgorici, koji zapravo pokreće slijed niz informativnih događaja.

Centralni informativni dan održan je u novembru 2014, uz učešće predstavnika EA CEA, Delegacije EU u Crnoj Gori, Ministarstva prosvjete i Univerziteta Crne Gore. Nacionalna Erasmus + kancelarija organizovala je niz manifestacija i radionica o konkursima za učešće u ERASMUS + programu, sa akcentom na Jačanje kapaciteta i Kreditnu mobilnost. Kako se program Žan Mone još uvijek dovoljno ne koristi, u saradnji s Univerzitetom Crne Gore i Ministarstvom prosvjete, Nacionalna Erasmus + kancelarija je organizovala više info dana posvećenih samo Žan Mone programu.

Na nekim od info dana učešće su uzeli predstavnici Ministarstva prosvjete i prezentovali javnosti Eurydice mrežu.

Nacionalna Erasmus + kancelarija radila je na promociji drugog kruga prijavljivanja za Erasmus + Međunarodna kreditna mobilnost, koji je otvoren do septembra 2015.

Kao deo misije tehničke pomoći u okviru radnog programa HERE, crnogorske Nacionalne ERASMUS + kancelarije i HERE zajedno s Univerzitetom Crne Gore i Ministarstvom prosvjete će se organizovati dva seminara, jedan posvećen doktorskim studijama i drugi istraživački utemeljenom obrazovanju koji će imati regionalni karakter.

Na velikom broju održanih info imali smo predstavnike programa Mladi koji su prezentovali mogućnosti koje im nudi ovaj program.

Što se tiče učešća Crne Gore u Tempus programu, ustanove visokog obrazovanja trenutno učestvuju u 20 projekata u okviru Tempus šeme, odabranih na osnovu poziva za podnošenje predloga projekata 2011, 2012 i 2013. Naše visokoobrazovne ustanove trenutno učestvuju u četiri projekta mobilnosti u okviru programa Erasmus Mundus GREEN-TECH-SB (Univerzitet Crne Gore i Univerzitet Donja Gorica), SUNBEAM <http://vww.sunbeam.univpm.it/EN/home> (Univerzitet Crne Gore i Univerzitet Mediteran), SIGMA <http://portal.uv.edu.pl/veb/sigma> (Univerzitet Crne Gore, kao koordinator) i EUROVEB <http://vww.mrtc.mdh.se/euroveb> (Univerzitet Mediteran).

S obzirom na trenutno interesovanje i statistiku o učešću u pomenutim akcijama, možemo reći da je akademska zajednica u Crnoj Gori stekla iskustvo i znanje u upravljanju projektima EU. Do sada, učešće u Tempus projekatima je omogućio veliki broj potpisanih bilateralnih sporazuma u okviru akcije Kreditna mobilnost, koji pokazuju održivost partnerstava uspostavljenih u okviru Tempus projekata.

1.3. Mladi i kultura

Najnoviji razvoj događaja u omladinskoj politici i učešću u aktivnostima omladinske politike

Učešće mladih

Analiza strateškog, pravnog i institucionalnog okvira pokazuje da je značajan napredak ostvaren u poslednjih nekoliko godina u oblasti učešća mladih i omladinske politike. Ova analiza pokazuje da je omladinska politika u ranoj fazi razvoja te da je potrebna snažna i održiva posvećenost svih relevantnih aktera. Glavna pitanja koja treba riješiti u narednom periodu odnose se na razvoj nove Nacionalne strategije za mlade i usvajanje Zakona o mladima. Oba dokumenta će definisati i obezbijediti strateški i pravni okvir za: dalju izgradnju nacionalnih i lokalnih implementacionih kapaciteta u polju omladinske politike, poboljšanje međuresorske i međusektorske saradnje, osiguravajući razvoj i efikasno funkcionisanje različitih mehanizama učešća mladih na lokalnom i nacionalnom nivou i standardizovanje i podržavanje omladinskog rada, informisanja mladih i neformalnog obrazovanja mladih. Proces izrade Zakona o mladima počeo u 2012. a njegov završetak je predviđen za 2015. Evaluacija i istraživanje koji treba da posluže kao osnov za stvaranje novog Nacionalnog plana akcije za mlade su sprovedeni u 2014.

Zakon o mladima

Već započeti proces izrade Zakona o mladima zasniva se, između ostalih inputa, na analizi pravne tekovine EU, posebno u oblastima međusektorske saradnje, omladinske politike zasnovane na istraživanjima, učešća mladih, omladinskog rada i neformalnog obrazovanja.

Zakon o mladima će definisati način kreiranja, sprovođenja i praćenja nacionalne omladinske politike, kao i lokalne omladinske politike. Pored toga, zakon će tretirati mehanizme učešća mladih u društvenom životu i odlučivanju, saradnju sa omladinskim organizacijama, kao i informisanja mladih i omladinski rad. Zakon će definisati načine uspostavljanja i funkcionisanja lokalnih kancelarija za mlade, nacionalnog Savjeta mladih, omladinskih savjeta na lokalnom nivou, ulogu i nadležnosti u oblasti omladinske politike na nacionalnom nivou, uloga drugih nacionalnih tela, kao što su nacionalni Savjet za mlade. Ovaj zakon, koji se kreira na participativan i transparentan način, kako bi podstakao dalji razvoj omladinske politike na koordinisan način, zasnovan na jasnim pravnim osnovama, definisanim i usaglašenim modela, koji će biti jednako primeniti na svim nivoima vlasti. Prijedlog ovog dokumenta usvojen je na sjednici Vlade 25. VI 2015, nakon čega Skupština Crne Gore usvaja ovaj dokument. Uprava za mlade i sport i Kancelarija UN sistema u Crnoj Gori će u 2016. raditi na izradi podzakonskih akata predviđenim ovim strateškim dokumentom.

Izrada novog Nacionalnog plana akcije za mlade (NPAM)

Realizaciji ovog projekta pristupilo se sa ciljem identifikovanja potreba mladih u Crnoj Gori 2014, s posebnim osvrtom na uticaj koji je ostvaren realizacijom Nacionalnog plana akcije za mlade (NPAM 2006-2011). Nalazi predstavljaju osnovu za razvoj omladinske politike i akcionih planova u narednom periodu u skladu sa standardima evropske omladinske politike. U cilju ostvarivanja kontinuiteta u razvoju i implementaciji omladinske politike, Uprava za mlade i sport, UNDP i NVO Građanska alijansa, realizovale su konsultacije sa mladima i evaluaciju prethodnog NPAM-a. U narednom periodu u planu su i dodatne konsultacije sa mladima. Finalizacija novog NPAM-a planirana je za početak 2016.

Nezaposlenost mladih

Vlada je u septembru 2013. usvojila Izvještaj o napretku u sprovođenju Milenijumskih razvojnih ciljeva (MRC) u Crnoj Gori za period 2010-2013. Izvještaj kao jedan od ključnih izazova navodi smanjenje relativnog siromaštva i drugih dimenzija siromaštva. Kako bi se dala podrška državama u rješavanju novih strukturnih izazova, UN su razvile i ponudile Okvir ubrzanja sprovođenja Milenijumskih razvojnih ciljeva (MAF), koji nacionalnim akterima pruža sistematičan način da se identifikuju i prioritizuju uska grla koja sprečavaju napredak u sprovođenju onih ciljeva kod kojih se bilježi stagniranje ili negativni trendovi, a zatim da se identifikuju i prioritizuju rješenja za ubrzanje napretka. Kako je jedan od najvažnijih prioriteta zemlje smanjenje nezaposlenosti, Vlada Crne Gore je, u saradnji sa Sistemom Ujedinjenih nacija, odlučila da se kroz MAF proces u Crnoj Gori pripremi plan za približavanje Milenijumskom razvojnom Cilju br. 1: smanjenje relativnog siromaštva i drugih dimenzija siromaštva, u okviru koga će poseban fokus biti stavljen na nezaposlenost mladih (od 15-24 godine) u okviru Zadatka 4: Smanjiti nezaposlenost na 9% do 2015. Pored toga što doprinosi operacionalizaciji postojećih planova, ovaj akcioni plan imaće pozitivan uticaj i na proces evropskih integracija, jer su sve mjere definisane u skladu sa evropskom agendom i najnovijim naporima koje članice EU čine kako bi se smanjila nezaposlenost mladih. Uprava za mlade i sport je u 2014. pratila realizaciju aktivnosti definisanih akcionim planom i pripremila izvještaj o njegovoj realizaciji, koji je dostavljen Ministarstvu prosvjete. Nacionalni pravni i strateški okvir relevantan za oblast omladinske politike i zapošljavanja mladih usaglašen je sa evropskom pravnom tekovinom, u okviru procesa skrininga, kroz Poglavlje 26 (Obrazovanje i Kultura), i Poglavlje 19 (Socijalna politika i zapošljavanje).

Kakva vrsta podrške se daje odabranim projektima u okviru programa Mladi u akciji, kako bi rezultati bili objavljeni, vidljiviji i održivi?

Uprava za mlade i sport je, u vezi sa programom Mladi u akciji, u prethodnom periodu pružala podršku uglavnom kontakt tački NVO ADP Zid u smislu širenja informacija i zajedničke prezentacije pojedinih segmenata programa . Dogovoreno je da će akcije novog programa Erasmus +, koje se tiču mladih, biti zajednički predstavljene u toku 2015. u saradnji s NVO ADP Zid.

Implementacija UNESCO Konvencije o zaštiti i promovisanju raznolikosti kulturnih izraza

U kontekstu sprovođenja ciljeva Konvencije UNESCO-a o zaštiti i promovisanju raznolikosti kulturnih izraza koju je Crna Gora ratifikovala 2008, u ovom izvještajnom periodu donijeta su dva nova propisa, od kojih je najznačanije donošenje novog Zakona o kinematografiji.

Skupština je usvojila novi Zakon o kinematografiji 16. VII 2015. Osnovni razlozi za donošenje novog zakona bili su: nepostojanje posebne institucije koja bi se sistematično i konzistentno bavila pitanjima unapređenja kinematografije, nedovoljna finansijska ulaganja u filmsku produkciju i druge segmente kinematografije i nedostatak mjera za privlačenje inostranih producenata za snimanje u Crnoj Gori. U tom kontekstu, novi zakon definisao je osnivanje nove ustanove – Filmskog centra Crne Gore, formiranje Filmskog fonda za sufinansiranje produkcije, kao i uvođenje podsticajnih mjera u vidu povraćaja dijela sredstava utrošenih u Crnoj Gori za kinematografsku produkciju. U kontekstu filmskog nasljeđa, u novom zakonu su suštinski zadržane norme iz prethodnog zakona koji je bio predmet drugih pregovaračkih poglavlja i koji je u tom pogledu ispunjavao standarde i preporuke. Donošenjem novog zakona oblast kinematografije biće normirana na način na koji je to urađeno u svim zemljama okruženja, ali i u najvećem broju evropskih zemalja i koji u tom kontekstu stvara preduslove, ne samo za neophodni kontinuirani razvoj te oblasti, već i integraciju crnogorske kinematografije u regionalne i evropske tokove.

U ovom izvještajnom periodu, na osnovu Zakona o izdavačkoj djelatnosti, donijet je novi podzakonski akt: Pravilnik o sadržaju prijave, vrsti dokumentacije, kao i načinu vođenja evidencije izdavača, stampara i distributera ("Sl. list CG", broj 12/15).

Ministarstvo kulture, odnosno Nacionalna kancelarija UNESCO-a, objavila je u Crnoj Gori šesti konkurs za finansiranje projekata iz Međunarodnog fonda za kulturnu raznolikost (IFCD), koji je ranije u januaru objavio UNESCO, u skladu sa Konvencijom. Konkurs je na nacionalnom nivou bio otvoren do 15. IV 2014, nakon čega je Nacionalna komisija za UNESCO izvršila predselekciju u skladu s propozicijama konkursa i do 15. V 2014. dostavila Sekretarijatu Konvencije jedan projekat iz Crne Gore. Pored ovog, Ministarstvo je objavilo informaciju i o otvaranju UNESCO konkursa za finansiranje projekata iz Međunarodnog fonda za promociju kulture (IFPC).

Prezentacija učešća u programu Kreativna Evropa

Crna Gora od 2015. učestvuje u oba potprograma "Kreativne Evrope", MEDIA i Kultura, budući da je pismom direktora Generalnog direktorata za obrazovanje i kulturu Evropske komisije Havijera Pratsa Monea, od 8. X 2014, potvrđena usaglašenost crnogorskih medijskih zakona sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama, čime su se stekli uslovi za punopravno učešće Crne Gore i u potprogramu MEDIA.

Na osnovu Sporazuma o razumijevanju između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u programu Kreativna Evropa, godišnja kontribucija koju Crna Gora plaća za učešće u programu je 60.000 EUR.

Desk za Kreativnu Evropu Crne Gore, osnovan u Ministarstvu kulture u skladu sa propozicijama Sporazuma, aplicirao je za grant EK u iznosu od 24.169,37 EUR, koji predstavlja 50% godišnjeg budžeta opredijeljenog za aktivnosti Deska. Ostalih 50% finansira se iz budžeta Ministarstva kulture.

Redovne aktivnosti Deska uključuju i organizovanje info dana na teritoriji Crne Gore, te su u izvještajnom periodu organizovani info dani u opštinama Kotor, Pljevlja i Rožaje, u

cilju promocije programskih aktivnosti i pružanja tehničke podrške potencijalnim aplikantima.

U izvještajnom periodu, nijedna crnogorska organizacija nije podržana kao vodeći partner na konkursima Programa, dok je Kraljevsko pozorište "Zetski dom" partner na većem projektu saradnje *EU Collective Plays! (Kolektivne predstave EU!)*, čiji je vođa projekta italijansko pozorište Teatro Stabile delle Arti Medioevali (Pozorište srednjevjekovne umjetnosti) iz Viterba, i koji je podržan grantom od € 1.886.770,00, što predstavlja 50% ukupnog budžeta.

Trenutno stanje usklađenosti sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti audiovizuelnih djelatnosti

Novi Zakon o kinematografiji koji je Skupština Crne Gore donijela 16. VII 2015. usklađen je s evropskim propisima i standardima.

Tokom procesa izrade Zakona, Evropska komisija – Generalni direktorat za konkurenciju, dostavila je u maju 2014. pozitivno mišljenje na taj dokument, a nakon što su uvrštene manje korekcije. Navedene korekcije odnosile su se na potrebu preciziranja da će se sufinansiranje produkcije iz Filmkog fonda, kao i primjena podsticajnih mjera za producente, realizovati u skladu sa pravilima državne pomoći.

U kontekstu filmskog nasljeđa, u novom zakonu su suštinski zadržane norme iz prethodnog zakona koji je već bio predmet drugih pregovaračkih poglavlja, i koji je u tom pogledu ispunjavao standarde i preporuke. To je sadržano i u izvještaju nakon analitičkog skrininga za poglavlje 10 iz januara 2013.

Interesovanje i namjera učešća Crne Gore u potprogramu MEDIA Kreativne Evrope

Crna Gora stekla je pravo učešća u potprogramu MEDIA, nakon što je pismom direktora Generalnog direktorata za obrazovanje i kulturu Evropske komisije Havijera Pratsa Monea, od 8. X 2014, Evropska komisija potvrdila usaglašenost crnogorskih medijskih zakona sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama.

Ministarstvo kulture objavljuje listu aktuelnih konkursa, s pratećim informacijama koje se tiču rokova, visine granta, subjekata koji imaju prava učešća i sl. To su: Podrška razvoju publike; Podrška za distribuciju nenacionalnih evropskih filmova - program automatske podrške; Podrška razvoju pojedinačnih projekata; Televizijsko programiranje evropskih audiovizuelnih djela; Podrška transnacionalnoj distribuciji EU filmova – selektivna šema (ukupno pet).

Desk za Kreativnu Evropu Crne Gore u kontinuitetu informiše potencijalne crnogorske aplikante o konkursima potprograma MEDIA, i organizuje prezentacije Potprograma na crnogorskoj teritoriji.

Status učešća u programu Evropa za građane

Zaključivanjem Sporazuma o učešću Crne Gore u programu "Evropa za građane 2014-2020" 27. X 2014, Crna Gora stekla je pravo učešća u ovom programu, uz obavezu plaćanja godišnje kontribucije od 15.000 EUR.

Crnogorska kontakt tačka (ECP) za program „Evropa za građane 2014-2020“ aktivna je pri Ministarstvu kulture, promovišući Program u okviru info dana koji su, u izvještajnom periodu, organizovani u opštinama Kotor, Pljevlja i Rožaje.

Na osnovu rezultata konkursa objavljenih u izvještajnom periodu, sljedeći projekti sa crnogorskim učešćem ostvarili su grantove u okviru Programa:

- NVO Institut za javnu politiku iz Podgorice, aplicirala je s projektom **Ženska vlada Zapadnog Balkana**, na konkursu Projekti civilnog društva, ostvarivši grant od 127 500 eura, kao lider projekta. Međutim, prema informacijama koje je Ministarstvo kulture dobilo iz Izvršne agencije za obrazovanje, kulturu i audiovizuelne djelatnosti, ovaj projekat je trenutno blokiran i u toku je ispitivanje slučaja od strane Evropske komisije i Stalne delegacije EU u Crnoj Gori.
- Projekat **New ideas for Old Buildings**, čiji je vođa slovenačka Opština Ajdovščina, a NVO Expeditio i Opština Nikšić crnogorski partneri, ostvario je grant od 150 000 eura na konkursu Mreže gradova 1;
- Projekat **Network of Livable Cities – Sustainable Energy Usage and Handling the Effects of Climate Change on Local Life**, čiji je vođa mađarska organizacija Dél-alföldi Regionális Társadalomtudományi Kutatási Egyesület, a Opština Kotor crnogorski partner, ostvario je grant od 142 500 eura na konkursu Mreže gradova 1;
- Projekat **EUbyCitizens**, čiji je vođa francuska organizacija Maison de l'Europe, a NVO Mapss iz Podgorice crnogorski partner, ostvario je grant od 150 000 eura na konkursu Projekti civilnog društva;
- Projekat **Towards European Values – Persons with Disabilities as Equal Citizens**, čiji je vođa organizacija Asocijacija za promociju inkuzije Srbije, a NVO Zračak nade – Udruženje roditelja djece sa smetnjama u razvoju iz Pljevalja crnogorski partner, ostvario je grant od 130 000 eura na konkursu Projekti civilnog društva;
- Projekat **Homo Europeanus – Overcoming the Knowledge Deficit**, čiji je vođa hrvatska organizacija Europski dom Slavonski Brod, a NVO Centar za građansko obrazovanje iz Podgorice crnogorski partner, ostvario je grant od 150 000 eura na konkursu Projekti civilnog društva.

2. SOCIJALNA SARADNJA

2.1. Usklađivanje s pravnom tekovinom EU

Napredak u pravnom usklađivanju i implementaciji u oblasti radnog prava, zaštite i zdravlja na radu, antidiskriminaciji i jednakih mogućnosti

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Osnovni razlog za izmjenu i dopunu Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, je što je Inoviranim Akcionim planom za implementaciju preporuka »Giljotine propisa« utvrđena obaveza izmjene Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, usaglašavanje sa izmjenama Zakona o radu i Zakona o reprezentativnosti sindikata.

Pored toga, primjenom Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova došlo je do problema u praksi, koje je potrebno otkloniti izmjenom navedenog zakona.

Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, revidiraju se određene odredbe i to:

- precizira se djelokrug rada Agencije, organi upravljanja i djelokrug njihovog rada;
- unapređuju se odredbe koje se odnose na definisanje što se smatra kolektivnim radnim sporom i ko se smatra stranom u sporu;
- preciznije se definiše šta čini predmet individualnog radnog spora;
- unapređuju se odredbe koje se odnose na definisanje uloge miritelja i arbitra u kolektivnom i individualnom radnom sporu;
- propisuje se mogućnost formiranja privremenih i stalnih radnih tijela prema ukazanoj potrebi;
- unapređuju se odredbe koje se odnose na postupak mirenja u individualnom sporu i kolektivnom sporu,
- unapređuju se odredbe koje se odnose troškove postupka i odredbe koje se odnose na vođenje evidencije u Agenciji.

Usaglašenost s evropskim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama
Usklađenost nacрта/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)

a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis:

Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72 i član 79, Radni uslovi i jednake mogućnosti

Glava VIII, Politike saradnje, član 101, Saradnja u oblasti društvene politike

Usklađenost nacрта/predloga propisa sa *Acquis Communautaire*om

Usklađenost nacрта/predloga propisa sa primarnim izvorima prava Evropske unije:

UFEU, Dio treći, Politike i unutrašnje akcije Unije, Glava X, Socijalna politika, član 153 stav 1, tačka (i) i član 157.

Usklađenost s ostalim izvorima prava

- Konvencija MOR- a, br. 158 o prestanku radnog odnosa na inicijativu poslodavca (član 8);
- Evropska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (član 39);
- Izmijenjena Evropska socijalna povelja (član 24 stav 2);
- Preporuka Komiteta ministara država članica, br. R (86) 12, koja se odnosi na mjere za sprečavanje i smanjenje prekovremenog rada sudova (Dio I stav 2 tačka a.).

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Osnovni razlog zbog kojeg se predlaže izmjena i dopuna Zakona o volonterskom radu je što je Inoviranim Akcionim planom za implementaciju preporuka »Giljotine propisa« utvrđena obaveza izmjene Zakona o volonterskom radu, usaglašavanje s Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, kao i usaglašavanje s pravnim tekovinama Evropske unije.

Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu, revidiraju se određene odredbe i to:

- preciznije se definiše šta čini sadržinu ugovora o volonterskom radu;
- unapređuju se odredbe koje se odnose na obezbjeđivanje prava međunarodnom volonteru na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla;
- precizira se organ koji je nadležan za vršenje nadzora nad primjenom ovog zakona;
- unapređuje se zakon, tako što se predviđaju kazne za prekršaj organizatoru volonterskog rada, ukoliko ne poštuje obaveze predviđene zakonom;
- vrše se i druga terminološka poboljšanja teksta zakona.

Usaglašenost s evropskim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama
Usklađenost nacрта/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)

a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis:

Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72 i član 79, Radni uslovi i jednake mogućnosti

Glava VIII, Politike saradnje, član 101, Saradnja u oblasti društvene politike

Usklađenost predloga propisa sa *Acquis Communautaire*om

Usklađenost predloga propisa sa primarnim izvorima prava Evropske unije:

UFEU, Dio treći, Politike i unutrašnje akcije Unije, Glava X, Socijalna politika, član 151, član 153 stav 1, tačka (a) i (b) i član 156.

Usklađenost predloga propisa sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije:

32004L0114

Direktiva 2004/114/EZ Vijeća od 13. XII 2004. o uslovima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada

Usklađenost predloga propisa sa ostalim izvorima prava Evropske unije:

52006AE1575

Mišljenje Evropskog ekonomsko-socijalnog komiteta o volonterskim aktivnostima: njihova uloga u evropskom društvu i njihov uticaj.

Usklađenost predloga propisa sa ostalim izvorima međunarodnog prava:

Evropska socijalna povelja (izmijenjena)

Konvencija br. 155 o zaštiti na radu i radnoj sredini

Preporuka br. 164 o zaštiti na radu i radnoj sredini

Univerzalna Deklaracija o volonterizmu od januara 2001.

Antidiskriminacija

U oblasti antidiskriminacije i jednakih mogućnosti osnovni zakon je Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list CG" br. 46/10 i 18/14), kao sistemski zakon koji pruža osnovu i mehanizme za borbu protiv diskriminacije po bilo kom ličnom svojstvu (rasi, boji kože, državljanstvu, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom porijeklu, vjerskim ili političkim ubjeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, starosnom dobu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama, i drugim stvarnim odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima). Ovim Zakonom je i podsticanje na diskriminaciju okarakterisano kao diskriminacija. Zakon se odnosi na sva lica na koja se primjenjuju propisi Crne Gore (državljeni, stranci, IRL, azilanti itd.).

Definisani su pojmovi uznemiravanja, mobinga, segregacije, a posebno je naglašen teški oblik diskriminacije, što treba da bude vodilja sudu prilikom odlučivanja o sankciji ili visini naknade štete.

Posebno je akcentovana diskriminacija u postupcima pred organima javne vlasti, u korišćenju objekata i površina u javnoj upotrebi, po osnovu zdravstvenog stanja, po osnovu starosne dobi, u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, u oblasti rada, po osnovu vjere i uvjerenja, osoba sa invaliditetom, po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije.

Izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije izmijenjen je koncept neposredne diskriminacije i potpuno usklađen s evropskim zakonodavstvom, precizirano je da se zakon primjenjuje na javni i privatni sektor, uvedeni su posebni oblici diskriminacije („uznemiravanje“, „seksualno uznemiravanje“ i „rasn diskriminacija“), data je i sveobuhvatna definicija „govora mržnje“, uvedena je zabrana „viktimizacije“. diskriminacija lica sa invaliditetom je, takođe, sastavni dio ovog zakona, definisani su pojmovi: „rodni identitet“ i „seksualna orijentacija“, precizirane su nadležnosti Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore kao institucionalnog mehanizma za primjenu ovog Zakona.

Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl. list CG“, br. 42/11 i 32/14) uređena je nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanja Zaštitnika/ce u zaštiti ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom, potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i druga pitanja od značaja za rad Zaštitnika. Takođe, obezbjeđen je transparentniji postupak izbora kandidata za Zaštitnika, proširena su ovlašćenja u vršenju poslova zaštite od torture.

Da bi se kompletirao cjelokupni sistem za zaštitu od diskriminacije, pored zaštite koju pruža institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, sa svojim nadležnostima i odgovarajućim mjerama koje su imanentne tom institucionalnom obliku zaštite ljudskih prava i sloboda, uređena je i oblast sudske zaštite od diskriminacije.

Ovim Zakonom se obavezuju svi organi da vode posebnu evidenciju o slučajevima diskriminacije i da istu dostave Zaštitniku. Takođe, evidenciju su obavezni voditi sudski organi, inspeksijski organi i organi za prekršaje.

U vezi s postizanjem veće „finansijske nezavisnosti“, izmjenama i dopunama značajno se unaprijedila finansijska pozicija Institucije Zaštitnika.

Unijeta je odredba kojom se obezbjeđuje trajna zaštita lica zaposlenih u Instituciji Zaštinika (imunitet), od bilo kakvih sankcija ili štetnih posljedica koje bi eventualno mogli trpjeti zbog iznijetih mišljenja i preporuka odnosno postupanja u skladu sa svojim ovlaštenjima propisanim ovim zakonom.

Jednake mogućnosti

Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, usvojen je 26. VI 2015. u Skupštini Crne Gore. Ovaj Zakon predstavlja korak naprijed jer je usklađen sa Direktivama EU o jednakim mogućnostima. Tekst Zakona je usaglašen sa Evropskom komisijom, prije upućivanja na utvrđivanje Vladi Crne Gore. Važno je napomenuti da je ovim Zakonom proširen obim sankcija koje se tiču diskriminacije po osnovu pola te kršenja principa jednakog tretmana muškaraca i žena u određenim oblastima života, uključujući i diskriminaciju prema ženama uslijed trudnoće. Što se tiče porodijskog i roditeljskog odsustva, usvajanja standarda i transponovanja direktiva: Direktiva Savjeta 92/85/EK od 19. X 1992. o upoznavanju sa mjerama za podsticanje unapređenja zaštite i zdravlja na radu trudnica, porodilja i dojilja (deseta pojedinačna Direktiva u smislu člana 16(1) direktive 89/391/EK i Direktivom 2010/18/EU od 8. III 2010. o sprovođenju Okvirnog sporazuma o roditeljskom odsustvu koji su zaključili BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP I ETUC, te o opozivu Direktive 96/34/EZ, to će biti urađeno kroz izradu novog Zakona o radu, čija je izrada započeta. Predstavnic Ministarstva za ljudska i manjinska prava – Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti je članica Radne grupe za izradu ovog zakona.

Zakon i izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti je usklađen sa Zakonom o zabrani diskriminacije, kao i s pravnom tekovinom EU. Tu se prije svega misli na usklađenost definicije diskriminacije po osnovu pola s definicijama posredne i neposredne diskriminacije u skladu sa EU standardima.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti je usaglašen s potvrđenim međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima donijetim pod okriljem UN-a, EU i Savjeta Evrope i to s **Direktivama Evropske unije koji se odnose na rodnu ravnopravnost i jednak tretman žena i muškaraca: Direktivom Savjeta 79/7/EEZ** o progresivnoj primjeni principa jednakog tretmana za muškarce i žene u oblasti socijalne zaštite; **Direktivom Savjeta 2000/78/EZ** o uspostavljanju okvira zajednak tretman na području zapošljavanja i odabira zvanja; **Direktivom Savjeta 2004/113/EZ** kojom se primjenjuje načelo ravnopravnosti muškaraca i žena u mogućnosti dobijanja i nabavke roba, odnosno pružanja usluga; **Direktivom 2006/54/EZ** Evropskog parlamenta i Savjeta o sprovođenju načela jednakih mogućnosti i jednakog tretiranja muškaraca i žena o pitanjima zapošljavanja i obavljanja zanimanja; **Direktivom 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta** primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji se bave djelatnošću u okviru samozapošljavanja te o ukidanju Direktive Savjeta 86/613/EEZ.

Ovim Zakonom, eliminacija diskriminacije po osnovu pola i postizanja rodne ravnopravnosti postavljeno je kao imperativ, s obzirom da je uvođenjem kaznenih odredbi propisana vrlo jasna obaveza pravnih lica, odgovornih lica u pravnom licu, i preduzetnika i preduzetnica da moraju poštovati antidiskriminacione norme i norme koje obezbjeđuju puno ostvarivanje principa rodne ravnopravnosti. Očekuje se da će

propisane sankcije doprinjeti boljoj implementaciji zakona koji predstavlja najznačajniji mehanizam za eliminaciju diskriminacije po osnovu pola u svim oblastima i strukturama društva.

Takođe, principi na kojima se temelji Zakon imaju za cilj implementaciju principa nediskriminacije iz Povelje o fundamentalnim pravima EU i Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, kao i prakse Evropskog suda pravde.

Ovim Zakonom je između ostalog definisano i da rodna ravnopravnost, osim muškaraca i žena, podrazumijeva i osobe drugačijeg rodnog identiteta. Takođe je Zakonom obaveza sprovođenja rodne ravnopravnosti proširena i na privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike. Ovim Zakonom je definisano da se pitanjima posredne i neposredne diskriminacije po osnovu pola (pored svih oblika diskriminacije), u okviru svojih nadležnosti bavi Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda, i u skladu s tim postupak po predstavkama u slučajevima diskriminacije po osnovu pola prešao je iz nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava u nadležnost ove institucije kao nacionalnog institucionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zakonom se uvodi više prekršaja nego što je do sada to bio slučaj.

2.2. Socijalni dijalog

U toku jula mjeseca ističe četvorododišnji mandat dosadašnjim članovima Socijalnog savjeta Crne Gore. U toku su aktivnosti imenovanja novih članova Savjeta. Shodno Zakonu o Socijalnom savjetu („Sl.list CG“, br.16/07, 20/11 i 61/13) socijalni partneri imenuju, odnosno razrješavaju svoje članove shodno svojim aktima. Nakon završenih procedura imenovanja novih članova od strane svih učesnika u socijalnom dijalogu, Socijalni savjet će funkcionisati u novom sazivu.

U aprilu 2015. Vlada Crne Gore koju predstavlja Ministarstvo rada i socijalnog staranja, socijalni partneri (Unija poslodavaca, Unija slobodnih sindikata Crne Gore i Savez sindikata Crne Gore) i Međunarodna organizacija rada su potpisali Memorandum o razumijevanju između Vlade Crne Gore, socijalnih partnera i Međunarodne organizacije rada o Programu dostojanstvenog rada za 2015-2017.

Jedan od tri prioriteta Programa dostojanstvenog rada je i jačanje socijalnog dijaloga. Dalje unapređenje tripartitnog socijalnog dijaloga predstavlja i ostaje osnovna vrijednost i prioritet MOR-a. U toku procesa konsultacija o Programu dostojanstvenog rada, istaknuta je potreba za daljim jačanjem Socijalnog savjeta na nacionalnom nivou. Takođe je potrebno i dalje jačanje Socijalnih savjeta na lokalnom nivou.

Opšti kolektivni ugovor

Dana 20. III 2014. Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Savez sindikata Crne Gore, Unija slobodnih sindikata Crne Gore i Unija poslodavaca Crne Gore su potpisali Opšti kolektivni ugovor.

2.3. POLITIKA ZAPOSŁJAVANJA

2.3.1. Osvrt na zapošljavanje / stanje na tržištu rada

- Prema podacima MONSTAT-a iz Ankete o radnoj snazi, u I kvartalu 2015. za **populaciju starosti 15+**, stopa aktivnosti bila je 51,5%, stopa zaposlenosti je 42,1% i stopa nezaposlenosti je 18,2%.
- Stopa aktivnosti za **populaciju starosti 15-64** iznosila je 60,2%, stopa zaposlenosti 49,1% a stopa nezaposlenosti je bila 18,4%. U odnosu na I kvartal 2014, stope aktivnosti i zaposlenosti su zabilježile blagi rast (60,0% : 60,2% i 48,5% : 49,1%), dok je **stopa nezaposlenosti smanjena sa 19,3 % na 18,4%**.
- **Stopa aktivnosti i stopa zaposlenosti žena** (15-64) bilježe rast u odnosu na isti kvartal prethode godine (55,0% : 53,8% ; 45,1% : 43,2%) dok je stopa nezaposlenosti žena smanjena sa 19,8% na 18,0 % u I kvartalu 2015.
- **Stopa aktivnosti i stopa zaposlenosti mladih**, uzrasta 15-24 godine, takođe bilježe rast u odnosu na isti kvartal prethodne godine sa 25,3% na 27,5%, odnosno sa 15,2% na 17,4% dok je **stopa nezaposlenosti smanjena sa 39,9% na 36,7%** u prvom kvartalu 2015.

Ukoliko posmatramo parametre iz Anketa o radnoj snazi za I kvartal 2015. u odnosu na I kvartal 2014. uočeni su pozitivni pomaci kako u stopi aktivnosti i zaposlenosti tako i u stopi nezaposlenosti.

Tržište rada Crne Gore je i tokom 2014. bilježilo pozitivne pomake u odnosu na 2013, a koji mjereni indikatorima tržišta rada ukazuju da je **stopa aktivnosti je povećana za 2,7 pp** (sa 58,9% na 61,6%), **stopa zaposlenosti je povećana za 3,0 pp** (sa 47,4% na 50,4%) dok je **stopa nezaposlenosti smanjena za 1,4 pp** (sa 19,6% na 18,2%).

Prema podacima ZZZCG, **stopa registrovane nezaposlenosti** na dan 31. XII 2014. je bila **14,95%** (na isti dan prethodne godine 14,88%). **Ukupan broj nezaposlenih** je krajem 2014. bio 34.687, što je povećanje za 0,5% u odnosu na 34,514 nezaposlena godinu dana ranije.

- **Učešće žena u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti** smanjeno je sa 48,8% na 47,7% (16.855 : 16,575).
- **Prema godinama starosti**, došlo je do porasta učešća nezaposlenosti ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti među mlađim kategorijama nezaposlenih – do 25 godina sa 20,49% na 20,87% (7.058 na 7.241), dok je učešće nezaposlenih sa preko 50 godina starosti smanjen 28,86% na 26,35% (sa 9.270 na 9.140) na kraju 2014.
- **Dugoročna nezaposlenost** (lica koja traže zaposlenje preko 1 godine) krajem 2014. je za 1,2 procentna poena bila veća u odnosu na kraj 2013. (56,97% : 55,77%).
- **Prijavljivanje slobodnih radnih mjesta**, kao jedan od osnovnih pokazatelja apsorpcione moći tržišta, odnosno mogućnosti zapošljavanja, u 2014. je za 14,15% veće u odnosu na 2013. (43.277 : 37.869).
- U 2014. **izdato je 23.061 dozvola za rad i zapošljavanje stranaca** što je za 2,5% više u odnosu na 2013. (22.498).

Najopštije posmatrano kretanja na tržištu rada u 2014, pokazuju da se ono u određenoj mjeri oporavlja od uticaja globalne ekonomske krize. Dodatno mjere sprovedene kroz realizaciju Akcionog plana zapošljavanja za 2014, a posebno Program stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem i primjenu Uredbe o subvencionisanom zapošljavanju teže zapošljivih kategorija nezaposlenih lica doprinijeli su poboljšanju položaja njima targetiranih grupa. S druge strane, standardni

aktivni programi tržišta rada koje primjenjuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore, sprovedeni su sa relativno malim sredstvima koja su iznosila oko 3,3 miliona eura.

Izazovi koji su i dalje prisutni na tržištu rada su: nedovoljna ekonomska aktivnost radne snage, visoka dugoročna nezaposlenost, nezaposlenost mladih, posebno visokoškolaca, regionalne razlike u nezaposlenosti. relativno visok broj zapošljavanja strane radne snage, nizak nivo uključivanja teže zapošljivih lica na tržištu rada, kao i prisustvo neformalne zaposlenosti, odnosno "rada na crno".

2.3.2. Presentacija novijih političkih događaja i reformi

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti je donešen i objavljen u »Sl.listu CG«, br. 20/2015 od 24. IV 2015. Osnovni cilj izmjena je bila potreba inoviranja održanih zakonskih rješenja, kao i onih rješenja koja su bila nedovoljno precizna u njihovoj operativno tržišnoj primjeni. Tu se prije svega misli na obuhvat lica koja se smatraju nezaposlenim licima, održane korekcije u okviru nadležnosti Upravnog odbora, oglašavanja slobodnih radnih mjesta, izmještanje drugostepenog postupka za ostvarivanje prava po osnovu nezaposlenosti iz Zavoda za zapošljavanje, kao institucije koja je zadužena za prvostepeni postupak, na Ministarstvo za odlučivanje u drugostepenom postupku.

Akcioni plan zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2015, Vlada Crne Gore utvrdila je na sjednici od 25. XII 2014, a čija implementacija je u toku. Akcioni plan je definisao mjere i aktivnosti koji prate ciljeve definisane Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2012-2015. Realizacija mjera i aktivnosti treba da doprinese povećanju zaposlenosti i smanjenju stope nezaposlenosti, unapređenju znanja i vještina u cilju povećanja mogućnosti zapošljavanja i promovisanju socijalne inkluzije i smanjenju siromaštva.

Isto tako krajem aprila 2015. Vlada je usvojila Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2014.

Takođe, krajem decembra 2014. Vlada je produžila primjenu Uredbe o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica do kraja 2015.

U toku je sprovođenje mjera i aktivnosti na realizaciji **Akcionog plana za suzbijanje sirove ekonomije za 2015**, koji je koncipiran u četiri oblasti djelovanja i to:

- Zakonodavni okvir
- Operativne aktivnosti
- Jačanje institucija (IT i kadrovskih kapacitete)
- Saradnja i edukacija

Za svaku od predloženih aktivnosti utvrđeni su: nadležna institucija-koordinator aktivnosti koja je nadležna za realizaciju mjere, kao i institucije učesnice u realizaciji; opis aktivnosti; rokovi u kojima je neophodno zadate mjere realizovati kao i efekti i ciljevi koji će se implementacijom postići.

Radni timovi su formirani u okviru Komisije i koji djeluju u u određenim oblastima rizičnim za sivu ekonomiju i to: Radni tim za analizu važeće zakonske regulative; Radni tim za edukaciju zaposlenih u inspekcijском službama u dijelu pripremanja, podnošenja

I učestvovanja u prekršajnom postupku; Radni tim za unapređenje koordinacije i saradnje među državnim organima; Radni tim za povećanje efikasnosti naplate boravišne takse; **Radni tim za suzbijanje sive ekonomije na tržištu rada.**

U dijelu suzbijanja sive ekonomije na tržištu rada –Uprava za inspekcijske poslove sprovodi konstantne i kontinuirane aktivnosti u svim segmentima rada gdje se mogu prepoznati negativne pojave, odnosno pojave “rada na crno” i preduzima mjere na otklanjanju istih.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa UNDP– u okviru Programa za razvoj Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori Ministarstvo sprovodi **Projekat : izvještaj o razvoju po mjeri čovjeka (NHDR) – „NEFORMALNA EKONOMIJA: prevazilaženje isključenosti i marginalizacije“.**

Izvještaj o razvoju po mjeri čovjeka o neformalnoj ekonomiji imaće za rezultat niz opcija za politike i niz konkretnih mjera za smanjenje obima neformalne ekonomije u Crnoj Gori, a poseban će se akcenat staviti na neformalnu zaposlenost. Drugim riječima, ovaj izvještaj ima za cilj da pomogne prelazak na formalnu ekonomiju.

Očekivani rezultati projekta su opcije i konkretne mjere za smanjenje obima neformalne ekonomije u Crnoj Gori, sa posebnim fokusom na neformalnu zaposlenost.

Ističemo da će Međunarodna organizacija rada u saradnji s Ministarstvom rada i socijalnog staranja organizovati Regionalnu konferenciju na temu „**Tranzicija iz neformalne u formalnu ekonomiju**“, sredinom septembra 2015. Očekuje se. da će se na konferenciji predstaviti preporuka MOR-a usvojena na 104. Sjednici MOR-a održanoj u junu 2015. o tranziciji iz neformalne u formalnu ekonomiju. Takođe fokus će biti na promovisanju tripartitnog dijaloga i njegovog značaja za formalizaciju neformalne ekonomije.

2.3.3. Trenutno stanje po pitanju sprovođenja/rezultata/kapaciteta za monitoring

Praćenje i ocjenu efekata sprovođenja mjera aktivne politike zapošljavanja vrši se kroz godišnje izvještaje o realizaciji akcionih planova za zapošljavanje i razvoja ljudskih resursa, a na osnovu godišnjih izvještaja Zavoda za zapošljavanje, koje u konačnom usvaja Vlada Crne Gore.

2.3.4. Institucionalni / administrativni kapaciteti

Savjet za zapošljavanje

Nacionalni savjet za zapošljavanje i razvoj ljudskih resursa koji je osnovan u junu 2013. i kojeg sačinjavaju predstavnici različitih ministarstava i institucija, kao i socijalnih partnera i nevladinih organizacija imao je dva zasijedanja tokom 2014, na kojim se raspravljalo o stanju i kretanju na tržištu rada, kao i dokumentima koja je trebalo uputiti Vladi na usvajanje odnosno Akcionom planu zapošljavanja za 2015. i izvještaju akcionog plana za prethodnu godinu. Takođe razmatrale su se i aktivnosti na pripremi nove Strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za period 2016-2020. i mogućnostima budućeg angažovanja pomoći pri izradi iste.

2.4. Socijalna zaštita i inkluzija (uključujući lica sa invaliditetom)

2.4.1. Najnovije informacije o socijalnoj situaciji

Socijalna i dječja zaštita u Crnoj Gori sprovodi se primjenom Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore”, br. 27/13 i 1/15) i pratećih podzakonskih akata.

Broj korisnika materijalnog obezbjeđenja kao osnovnog materijalnog davanja iz socijalne i dječje zaštite, u maju 2015. je bio 11.436 porodica sa 37.457 članova.

Broj korisnika dodatka za djecu, u maju 2015. je bio 8.952 porodica sa 17.661 djece.

Broj korisnika dodatka za njegu i pomoć, u maju 2015. bio je 10.303 korisnika.

Broj korisnika lične invalidnine, u maju 2015. bio je 1.994 korisnika.

Broj korisnika usluge porodičnog smještaja i porodičnog smještaja – hraniteljstva u maju 2015. godine bio je 421 korisnika.

Broj korisnika troškova ishrane u predškolskim ustanovama je u maju 2015. bio 924 lica, **refundaciju naknade zarade i naknadu zarade za porodijsko, odnosno roditeljsko odsustvo**, kao i **refundaciju naknade zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena** koristilo je 1460 lica. **Naknadu po osnovu rođenja djeteta** koristilo je 3.889 lica, dok je **naknadu za novorođeno dijete** koristilo 520 lica. Uslugu **odmor i rekreacija** djece korisnika materijalnog obezbjeđenja i djece bez roditeljskog staranja pruža se u JU “Lovćen-Bečići”, gdje je u ljetnjoj sezoni 2014. godine boravilo 3.100 djece, a u zimskoj sezoni 600 djece.

Novčane naknade po osnovu ostvarenih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite isplaćuju se redovno iz budžeta Crne Gore.

Na osnovu Programa Vlade Crne, kontinuirano se vrši subvencioniranje računa za utrošenu električnu energiju najugroženijim kategorijama stanovništva. Po ovom osnovu u 2014. iz budžeta Crne Gore opredijeljeno je 2.393.916,88 €. Broj korisnika subvencije računa za utrošenu električnu energiju je u maju 2015. godine iznosio 17.462 korisnika, a u ove svrhe je u maju 2015. godine utrošeno 228.005,44 €.

2.4.2. Skoriji napredak u razvoju politika i reformi

Vlada Crne Gore na sjednici od 11. VI 2015. je utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju 38. Konvencije o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice. Predlog zakona dostavljen je 23. VI Skupštini Crne Gore.

Donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom („Sl. list CG”, br. 6/15), kao i Pravilnik o sadržini, obrascu i načinu izdavanja potvrde o ostvarenom putovanju („Sl. list CG”, br. 17/15).

U periodu od aprila 2014. do jula 2015. su usvojeni sljedeći podzakonski akti, u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti (“Sl. list Crne Gore”, br. 27/13 i 1/15): Odluka o usklađivanju visine osnova za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje i visine materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite („Sl. list CG”, broj 6/15); Pravilnik o bližim uslovima za obrazovanje, sastav i način rada socijalno ljekarske komisije („Sl. list CG”, br. 44/14); Pravilnik o medicinskim indikacijama za ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje, dodatka za njegu i pomoć, ličnu invalidninu i naknadu zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena („Sl. list CG”, br. 58/14); Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge

smještaja odraslih i starih lica („Sl.list CG”, br. 58/14); Pravilnik o službenoj legitimaciji stručnih radnika centra za socijalni rad („Sl.list CG”, br. 59/14); [Pravilnik o obavljanju pripravničkog staža kod pružaoca usluge socijalne i dječje zaštite](#) („Sl. list CG”, br. 22/15); [Pravilnik o uslovima, programu i načinu polaganja stručnog ispita u socijalnoj i dječjoj zaštiti](#) („Sl. list CG”, br. 24/15); [Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluga podrške za život u zajednici](#) („Sl. list CG”, br. 30/15); Pravilnik o dopuni pravilnika o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centara za socijalni rad („Sl. list CG”, br. 30/15); [Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga](#) („Sl. list CG”, br. 32/15); Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje i oduzimanje licence za rad stručnim radnicima u oblasti socijalne i dječje zaštite („Sl. list CG”, br. 34/15); Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje, obnavljanje i oduzimanje licence za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite („Sl. list CG”, br. 34/15); Pravilnik o standardima za akreditaciju programa obuke, odnosno programa pružanja usluge, načinu sprovođenja postupka akreditacije programa i sadržaju i obliku sertifikata („Sl. list CG”, br. 34/15).

Vlada Crne Gore je donijela izmjene i dopune Odluke o organizovanju javnih ustanova centara za socijalni rad („Službeni list RCG”, br. 11/06 i „Službeni list CG”, br. 13/14 i 13/15), kojom se organizuje Javna ustanova Centar za socijalni rad za opštine Plav i Gusinje, sa sjedištem u Plavu.

2.4.3. Trenutno stanje po pitanju sprovođenja/rezultata, kapaciteta za monitoring

U cilju stvaranja jednakih uslova za uključivanje u sve sfere života i rada kategorija koje se nalaze u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, Vlada je usvojila više strateških dokumenata, kojim se predviđaju mjere i aktivnosti za poboljšanje njihovog položaja. Akcioni planovi za realizaciju ovih strategija (konkretne mjere\aktivnosti za realizaciju, rokovi i odgovornosti) su pripremljeni za sve relevantne strategije. Ocjena napretka u implementaciji vrši se na osnovu izvještaja o sprovođenju akcionih planova na godišnjem nivou, na osnovu indikatora koji sadrže akcioni planovi.

Vlada je u 2014. usvojila izvještaje o realizaciji sljedećih strategija za 2013: Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2013-2017. godine, Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starih lica 2013-2017. godine, Nacionalni plan akcije za djecu 2013-2017. godine, Strategija za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica 2011-2015. godine, Strategija razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori 2012-2016. godine, Strategija zaštite od nasilja u porodici 2011-2015. godine.

Tokom 2015. usvojeni su izvještaji o sprovođenju sljedećih strategija za 2014: Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2013-2017. godine, Strategija razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori 2012-2016. godine, Strategija zaštite od nasilja u porodici 2011-2015. godine i Strategija za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica 2011-2015. godine.

Projekat “Socijalni karton - Informacioni sistem socijalnog staranja (ISSS)” realizovan je u roku, na izuzetno kvalitetan način, u obimu značajno većem od inicijalno predviđenog projektnim dokumentom, a uz to je ostvarena i ušteda od okvirno 300.000,00 eura.

Informacioni sistem je stavljen, prvo u testni rad već 8. VII 2014, a od 1.I.2015. informacioni sistem je u funkcionalnom radu. Tokom probnog rada urađen je unos/digitalizacija, a ujedno i revizija oko 34.000 aktivnih predmeta za četiri osnovana materijalna davanja.

Interoperabilnost (automatska razmjena podataka) realizovana je sa devet informacionih sistema eksternih insitucija: 1. MUP – a) Centralni registar stanovništva i b) Registar motornih vozila, 2. Ministarstvo prosvjete, 3. Uprava za nekretnine, 4. Poreska uprava, 5. Veterinarska uprava, 6. Fond penzijskog i invalidskog osiguranja, 7. Fond za zdravstveno osiguranje i 8. Zavod za zapošljavanje.

Nakon uspješne realizacije prve faze projekta, Odbor za upravljanje projektom “Socijalni karton“, na VII sjednici održanoj 25. XI 2014, je razmotrio i prihvatio projektni dokument: Integrirani informacioni sistem socijalnog staranja (IISSS) – Faza II. Integrirani informacioni sistem socijalnog staranja (IISSS) dalje izgrađuje informacioni sistem i obuhvata sledeće komponente: 1. Monitoring i dalji razvoj Faze I; 2. Ustanove – Izgradnja informacionog sistema za ustanove socijalne i dječje zaštite; 3. Interoperabilnost; 4. Izgradnja kapaciteta (insistucionalni, tenhički, kadrovski). Ukupan iznos sredstava za Fazu II je 1.200.000 € (Vlada Crne Gore 810.000, UNDP 90.000, Ušteda faza I: 300.000).

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je, u saradnji sa Direktoratom za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, tokom 2014. sprovelo projekat “**Smanjenje rizika od požara**“, finansiran od strane UNICEF-a, kojim je izrađen plan zaštite od požara za Dječji dom “Mladost” u Bijeloj, održano nekoliko radionica sa zaposlenima u Dječjem domu na temu smanjenja rizika od požara i ponašanje u slučaju požara u instituciji, a takođe je izvedena i pokazna vježba u kojoj su učestvovali svi zaposleni i korisnici Dječjeg doma.

2.4.4. Institucionalni/administrativni kapaciteti

U januaru 2015. otpočelo je funkcionisanje Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore“, br. 27/13 i 1/15).

U Direktoratu za socijalno staranje i dječju zaštitu, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta koji je usvojen u februaru 2015, osnovana je nova Direkcija koja će se baviti razvojem usluga.

Takođe, u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Sl. list Crne Gore“, br. 27/13 i 1/15) u okviru Uprave za inspeksijske poslove formiran je Odsjek za socijalnu inspekciju, koji će vršiti nadzor nad stručnim radom pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite.

U 2014. nastavilo se sa širenjem mreže dnevnih centara u Crnoj Gori. Uspostavljanje mreže dnevnih centara na lokalnom nivou od velikog je značaja za unapređenje položaja djece sa smetnjama u razvoju. Do sada je osnovano devet dnevnih centara i to: u Bijelom Polju, Nikšiću, Pljevljima, Herceg Novom, Plavu, Ulcinju, Cetinju, Beranama i Mojkovcu. U maju 2015. pravo na dnevni boravak koristilo je 144 djece.

Objekat za prvi Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju u Podgorici je u potpunosti rekonstruisan i opremljen sredstvima koja su obezbijedena od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, Evropske unije i UNICEF-a (ukupna vrijednost radova je oko 300.000€). Početak rada dnevnog centra je planiran za septembar 2015.

U decembru 2014. potpisan je Memorandum o razumijevanju za osnivanje male grupne zajednice za djecu sa smetnjama u razvoju bez roditeljskog staranja u opštini Bijelo Polje. Ovu uslugu koristiće djeca sa smetnjama u razvoju koja su bez roditeljskog staranja, u cilju njihove socijalizacije i integracije u zajednicu na principima jednakih mogućnosti, a u skladu sa njihovim sposobnostima. Nabavljena je i isporučena oprema i namještaj za malu grupnu zajednicu, uz finansijsku podršku kancelarije UNICEF-a i ambasade SAD u Crnoj Gori.

Na sjednici Skupštine opštine u Bijelom Polju 15.V 2015, usvojena je Odluka o promjeni naziva dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i dopune djelatnosti. Promijenjen je naziv dnevnog centra u Centar za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju „Tisa“, a u okviru njega će funkcionisati mala grupna zajednica. Usvojen je i Statut Centra „Tisa“.

Krajem 2014. potpuno je rekonstruisana, opremljena i otvorena kancelarija Centra za socijalni rad Podgorica u Golubovcima (radovi u vrijednosti oko 60.000 €), koja će građanima sa teritorije gradske opštine Golubovci koji su u stanju socijalne potrebe olakšati ostvarivanje prava iz socijalne i dječje zaštite. U istom objektu je otvoren i Biro rada Golubovci, čime su stvoreni uslovi da se na jednom mjestu pruže usluge socijalno ranjivim i nezaposlenim licima.

U Nikšiću je nadograđen, rekonstruisan, adaptiran i opremljen Centar za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik (radovi u vrijednosti od oko 75.000 €), čime su se stvorili bolji uslovi za rad zaposlenih u Centru a građanima omogućilo da imaju adekvatan pristup uslugama, što je skladu sa jednim od vodećih principa reforme - korisnik je u središtu sistema socijalne i dječje zaštite.

Uz podršku instrumenta za tehničku podršku Evropske komisije TAIEX, stručni radnici centara za socijalni rad i ustanova socijalne i dječje zaštite su učestvovali na sljedećim obukama: zaštita prava pripadnika LGBT zajednice, prevencija i borba protiv trgovine ljudima, rehabilitacija i resocijalizacija korisnika psihoaktivnih supstanci.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava odgovorno je za sprovođenje propisa, strateško planiranje i pracenje stanja u oblasti ljudskih prava iz nadležnosti Ministarstva, uključujući prava lica sa invaliditetom, LGBT osoba, prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i odnosa sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, te, unapređenje i zaštitu prava Roma i poslova rodne ravnopravnosti. U protekloj godini, značajno je poboljšano stanje ljudskih resursa u svim oblastima iz nadležnosti ovog Ministarstva.

Savjet za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore osnovan je jula 2011. Zadatak Savjeta je da: prati i koordinira aktivnosti državnih organa, organa državne uprave i drugih nadležnih institucija u primjeni zakonom propisanih mehanizama za zaštitu od svih oblika diskriminacije; analizira važeće propise s aspekta njihove usklađenosti s

međunarodnim standardima u oblasti zaštite od svih oblika diskriminacije i po potrebi, inicira njihove izmjene ili dopune; analizira administrativne mjere koje nadležni organi primjenjuju u pružanju zaštite od svih oblika diskriminacije, probleme koji se u praksi javljaju u postupku zaštite od diskriminacije i predlaže mjere za njihovo otklanjanje.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je centralni institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Ovlašten je da (postupa po pritužbama građana ne samo u odnosu na diskriminaciju počinjenu od strane državnih organa, organa lokalnih samouprava, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja već i od strane svih pravnih i fizičkih lica. Sudovi, inspekcijski organi, organi za prekršaje i druga pravna i fizička lica obavezni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim tužbama, zahtjevima i prijavama u vezi s diskriminacijom i da podatke iz evidencije blagovremeno dostavljaju Zaštitniku. Zaštitnik daje mišljenje na nacрте zakona i drugih propisa, i sprovodi druge aktivnosti od značaja za zaštitu i unapređenje ljudskih prava i zaštitu od diskriminacije. Takođe, posebnim dijelom godišnjeg izvještaja obavještava Skupštinu Crne Gore o uočenim pojavama diskriminacije i preduzetim aktivnostima i predlaže preporuke i mjere za otklanjanje diskriminacije.

2.4.5. Najnoviji napredak u oblasti politike i zakonodavstva kada je riječ o licima s invaliditetom

Tokom 2014. održane su četiri sjednice Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom. Tokom 2015. održana je jedna sjednica Savjeta za brigu o licima s invaliditetom.

Na 105. sjednici od 26. III 2015. Vlada Crne Gore je usvojila **Informaciju o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju osoba s invaliditetom u Crnoj Gori za 2014. godinu**, koja sadrži pregled najznačajnijih mjera i aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2014, u svim oblastima koje ovaj dokument tretira.

U dijelu koji se odnosi na zdravstvenu zaštitu, važno je istaći je u 2014. sproveden je značajan broj edukacija zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika zaposlenih u Centrima za podršku djeci sa posebnim potrebama na različite teme, koje se odnose na djecu sa smetnjama u razvoju.

Ministarstvo zdravlja u saradnji s Resursnim centrom u Kotoru je nastavilo sa edukacijom zdravstvenih radnika na svim nivoima zdravstvene zaštite za upotrebu gestovnog govora. U 2014. ovu obuku su pohađali zaposleni iz 18 zdravstvenih ustanova. U 2014. je otvoreno 25 stomatoloških ambulanti, za čije je otvaranje jedan od uslova i pristupačnost osobama sa invaliditetom, a koji je propisan Pravilnikom.

U oblasti socijalne zaštite u 2014. od sredstava za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću, kroz program javnih radova i IPA projekat „Reforma sistema socijalne i dječje zaštite: unapređenje socijalne inkluzije“ finansiran je značajan broj programa i projekata koje su sprovodile NVO, u cilju pružanja servisa podrške djeci sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom.

Na veb sajtu Ministarstva rada i socijalnog staranja redovno se objavljuju sve informacije od značaja za osobe sa invaliditetom, a na njemu se nalaze i link za disabilityinfo.me, portal namijenjen isključivo licima sa invaliditetom, kao i inkluzija.me, koji se odnosi na usluge socijalne i dječje zaštite u lokalnim zajednicama.

Strategija inkluzivnog obrazovanja 2014-2018 je publikovana (crnogorski i engleski jezik) i podijeljena svim obrazovno-vaspitnim ustanovama, komisijama i sl. Urađeni su Informator inkluzivnog obrazovanja namijenjen djeci, njihovim roditeljima i profesionalcima i Vodič o školskoj inkluzivnoj politici.

Pri Zavodu za školstvo realizovane je veliki broj obuka za nastavnike, kao i radnike predškolskih ustanova, domova zdravlja i opštinskih komisija za usmjeravanje djece u posebni obrazovni program, kao i za pedijatre i psihologe. Pripremljen je Informativni materijal o procesu usmjeravanja djece s posebnim obrazovnim potrebama za profesionalce i roditelje i Uputstvo za usmjeravanje djece s posebnim obrazovnim potrebama namijenjeno članovima.

Pripremljen je i distribuiran Priručnik za obuku u inkluzivnom stručnom obrazovanju, kao i pedagoško-didaktički priručnik za nastavnike u stručnom obrazovanju, sa poglavljem o inkluzivnom obrazovanju.

Baza podataka za lica sa invaliditetom je sastavni dio aplikativnog programa evidencije nezaposlenih lica, koja je uspostavljena prije više godina u Zavodu za zapošljavanje Crne Gore, a usklađuje se sa tehnologijom rada, saglasno propisima EU i propisima Crne Gore. Na dan 31. XII 2014. na evidenciji Zavoda je evidentirano 2193 lica sa invaliditetom, od kojih je invalida rada -1358, a kategorisanih lica - 578, a od strane komisija za profesionalnu rehabilitaciju donijeti su nalazi i mišljenja o utvrđenom procentu invaliditeta za ukupno 257 lica (50% žena).

U toku je postupak dopune baze podataka, koja se odnosi na rad komisija za profesionalnu rehabilitaciju, koja utvrđuje status lica s invaliditetom, jer im isti nije prethodno utvrđen od strane nadležnih organa, uključivanje lica s invaliditetom u odgovarajuće mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije, kao i donošenje rješenja o priznavanju prava utvrđenih Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanje lica s invaliditetom i dr.

U julu 2014. donijet je Pravilnik o postupku i metodologiji za finansiranje grant šema, koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore, br. 28/14. 10. XI 2014. raspisan je javni poziv za podnošenje predloga projekata profesionalne rehabilitacije, aktivne politike zapošljavanja i zapošljavanja lica s invaliditetom, u iznosu od 1.000.000,00 €.

Mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije su se sprovodile kod izabranih izvođača MOC »PAMARK« – 33 lica (16 žena) – Podgorica i »ZOPT« DOO Podgorica – 48 lica (25 žena) - Podgorica, Pljevlja i Tivat.

Pet poslodavaca, koji ostvaruju pravo na subvenciju zarade, ostvarilo je pravo i na subvencije: dodjelu bespovratnih sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za šest zaposlenih lica, kao i na subvenciju - dodjelu sredstava na ime ličnih troškova asistenta (pomagača u radu), za pet zaposlenih lica s invaliditetom.

Na dan 31. XII 2014, 71 poslodavac ostvaruje pravo na subvenciju zarade za 89 zaposlenih lica sa invaliditetom (43 žene), od kojih je 61 lice zaposleno na neodređeno vrijeme.

Vlada Crne Gore je 2013. usvojila Akcioni plan prilagođavanja 13 prioritetnih objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom za 2014. Kapitalnim budžetom Crne Gore za 2014. opredijeljena su sredstva u iznosu od 400.000€ za realizaciju Akcionog plana, od čega je 131.000€ za izradu tehničke dokumentacije a 269.000€ za izgradnju elemenata pristupačnosti.

Kapitalnim budžetom za 2015. obezbijedena su sredstva u iznosu od 450.000 € za nastavak realizacije predmetnih aktivnosti.

U cilju otklanjanja arhitektonskih barijera na plažama, u okviru budžeta za investicije 2014, oprijedjeljena su sredstva u iznosu od 40.000€. Za njihovu realizaciju zaduženo je JP Morsko dobro.

U oktobru 2013, u saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma i Zajednice opština u Crnoj Gori, a uz podršku misije Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) u Crnoj Gori, izrađen je model Odluke o postavljanju, odnosno građenju pristupnih rampi i liftova i drugih objekata za pristup i kretanje lica sa invaliditetom, koja proizilazi iz Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata. Na osnovu tog modela, 16 opština je usvojilo ove odluke i na ovaj način data je mogućnost da se u njihovim opštinama, za pristupne rampe, liftove i slične objekte, izdaju odobrenja za njihovo postavljanje, odnosno građenje.

Sekretarijat za socijalno staranje Glavnog grada Podgorice, aprila 2014. usvojio je Akcioni plan za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi u vlasništvu Glavnog grada Podgorica, za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom za 2014-2015. Ovim akcionim planom su utvrđena 22 objekta u vlasništvu Glavnog Grada za prioritetno prilagođavanje u periodu 2014-2015. Ukupna vrijednost za realizovanje predviđene investicije je 1.177.038,89 €.

U 2014. nastavilo se informisanje putem seminara i kampanja o standardima pristupačnosti u skladu s Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje licima smanjene pokretljivosti.

Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima (Službeni list CG“, br. 33/12 i 58/14), izmjenama i dopunama, koji je stupio na snagu 29. XII 2014, a primjenjuje se od 7. I 2015, propisano je da je opština dužna da obezbijedi mjesta za parkiranje vozila obilježenih znakom pristupačnosti, bez naknade, a broj mjesta za parkiranje ovih vozila utvrđuje skupština opštine.

Kroz projekat "Otvorenih ideja za Crnu Goru", nakon što je izabrana pobjednička ideja UMHCG: "Informacije za sve/informacije za svakoga" izrađen je veb sajt www.infozasve.com, koji je dostupan čitačima ekrana i pomoću koje osobe sa invaliditetom, na jednom mjestu, mogu da dođu do informacija koje se objavljuju na sajtovima Skupštine, Vlade, ministarstava, UNDP, Delegacije EU u Crnoj Gori...

Ministarstvo kulture Crne Gore u 2014. nastavilo je saradnju sa relevantnim javnim i opštinskim subjektima sa ciljem unapređenja pristupačnosti kao i poboljšanja kulturnih programskih sadržaja namijenjenih osobama sa invaliditetom. Ministarstvo je, kao i

svake godine, kao segment od javnog interesa u kulturi objavilo tokom 2014. konkurs za sufinansiranje projekata i programa od značaja za ostvarivanje javnog interesa u svim oblastima kulturno-umjetničkog stvaralaštva na kojem mogu da učestvuju i lica sa invaliditetom. Projekti kojima se aplicira na predmetnom konkursu vrednuju se prema zakonskim kriterijumima u koje, između ostalih, spada doprinos afirmaciji stvaralaštva lica sa invaliditetom. Na konkursu je u oblasti Razvoj kulture na sjeveru, između ostalih, podržan likovni projekat autora koji je lice sa invaliditetom.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u aprilu 2014. formiralo Radnu grupu sa zadatkom izrade Nacrta zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, nakon što je na inicijativu NVO lica sa invaliditetom, dogovoreno da ova oblast iz nadležnosti resora Ministarstva rada i socijalnog staranja pređe u nadležnost Ministarstva za ljudska i manjinska prava, kako bi se istakla potreba da se ovom pitanju prilazi iz domena ljudskih prava, a ne socijalne zaštite. Skupština Crne Gore je na sjednici od 26. VI 2015. donijela Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Nastavilo se sa poštovanjem obaveze ministarstava i lokalnih samouprava da se, prilikom priprema politika i pravnih akata koji se odnose na osobe sa invaliditetom, obavezno konsultuju sa organizacijama osoba sa invaliditetom, pa je po tom osnovu veliki broj NVO koji se bave pravima lica sa invaliditetom uzeo učešće u radnim grupama i tijelima, koji kreiraju politike ili izrađuju propise koji se odnose na njih.

Odlukom o raspodjeli dijela prihoda od igara na sreću izvršena je raspodjela dijela prihoda od igara na sreću za sufinansiranje planova i programa za 2014, u oblasti Zadovoljenje potreba lica s invaliditetom. Od ukupno raspoloživih 675.120,00 €, raspoređeno je 670.870,00 €. U ovoj oblasti od ukupno 168 planova i programa kojim su organizacije aplicirale za sredstva koja se raspodjeljuju u ovoj oblasti podržano je 85 planova i programa.

Novi Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je usvojen u Skupštini Crne Gore 26. VI 2015.

Zakon sadrži nekoliko veoma važnih odredbi koje se odnose na: uvođenje novih oblika diskriminacije posebno kada je riječ o diskriminaciji u oblasti pristupačnosti površinama i objektima u javnoj upotrebi, diskriminaciji u pristupu dobrima i uslugama, te diskriminaciji u oblasti zdravstvene zaštite, socijalne i dječje zaštite, pristupačnosti javnog prevoza, ograničavanje prava na samostalni život i život u zajednici, na slobodu mišljenja i izražavanja, diskriminaciju u oblasti porodičnih odnosa, u oblasti obrazovanja, profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja, političkog i javnog života, kulture, sporta, itd.

Zakon, takođe, sadrži i **kaznene odredbe** kojima su zapriječene vrlo visoke novčane kazne koje će imati odvraćajući uticaj na počinioce diskriminacije.

Takođe, usvajajući ovaj Zakon, Skupština Crne Gore je donijela i sledeći obavezujući zaključak :

Skupština Crne Gore obavezuje Vladu Crne Gore da:

1. uradi analizu svih propisa koji definišu prava osoba s invaliditetom u oblastima koje definiše Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, a

koje su obuhvaćene i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, i to u oblastima: informacija i elektronskih komunikacija, saobraćaja, samostalnog života i života u zajednici, porodičnih i bračnih odnosa, zatim zakona koji definišu pravnu, poslovnu i procesnu sposobnost, kao i u oblastima: obrazovanja i stručnog osposobljavanja, zdravstvene zaštite, socijalne i dječije zaštite i adekvatnog životnog standarda i u oblasti političkog i javnog života;

2. u što kraćem roku pripremi predloge izmjena zakona iz oblasti saobraćaja, zdravstvene zaštite i socijalne i dječije zaštite, i
3. u svim fazama izrade navedenih propisa budu uključeni predstavnici organizacija lica sa invaliditetom i Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore.

S tim u vezi, već su preduzeti koraci da se, u saradnji sa nevladinim organizacijama, svim resornim ministarstvima, predstavnicima Delegacije EU i Predstavnicima EK, uradi sveobuhvatna analiza svih zakonskih propisa na koje se odnose ili se može odnositi zaštita prava osoba sa invaliditetom, ne samo sa stanovišta sankcija već i svih ostalih normi koje će se morati uskladiti sa novim Zakonom. Na taj način, postići će se puna usklađenost standarda postavljenih ovim zakonom u svim drugim zakonodavstvima.

2.5. Trenutna situacija u vezi s IPA podrškom

2.5.1. Priprema za ESF: Razvoj u pogledu implementacije IPA IV komponente

U periodu od 30. VI-2. VII 2014, službe Generalnog direktorata za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju (DG EMPL) Evropske komisije sprovele su tkz „follow-up“ reviziju radi verifikacije revizije koja je sprovedena u periodu 27-30. V 2013. s ciljem da se procijeni da li se odgovornosti za upravljanje Operativnim programom “Razvoj ljudskih resursa” (IPA IV komponenta) mogu prenijeti Crnoj Gori. Zaključak je bio da je sistem upravljanja i kontrole IPA projekata u suštini u skladu sa zahtjevima IPA Implementacione Regulative (718/2007) i Finansijske regulative.

Shodno tome, Evropska komisija je 28. VII 2014. usvojila Odluku o prenosu odgovornosti za upravljanje Operativnim programom “Razvoj ljudskih resursa” u okviru IPA.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske unije, koju predstavlja Evropska komisija (EK), za Operativni program “Razvoj ljudskih resursa 2012-2013” u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) usvojen je i potpisan od strane Komisije 18. XI 2014. Sporazum je od strane Vlade Crne Gore usvojen na sjednici održanoj 27. XI 2014, a potpisan od strane Nacionalnog IPA kordinatora (NIPAK) 5. XII 2014.

Prvi zvanični sastanak Sektorskog monitoring odbora (SMO) za Operativni program “Razvoj ljudskih resursa” (OP RLJR) u okviru IPA IV komponente održan je 15. XII 2015. Time se SMO i formalno uspostavio kao nadzorno tijelo za IPA IV komponentu u čijem su sastavu relevantna IPA tijela i institucije, socijalni partneri, kao i nevladine organizacije. Drugi sastanak SMO-a održan je 30. VI 2015. tokom kojeg je, između ostalog, predstavljen i razmatran Prvi sektorski godišnji izvještaj o implementaciji OP-a. Istog dana, Izvještaj je dostavljen EK i NIPAK-u.

U periodu od decembra 2014. do februara 2015. izvršen je proces izrade prve Izjave o jemstvu od strane rukovodilaca relevantnih institucija u okviru Operativne strukture (OS) za IPA IV komponentu. Ovaj proces je finalizovan podnošenjem Izjave o jemstvu od strane rukovodioca Operativne strukture prema Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) u Ministarstvu finansija, a potom od NAO-a prema Evropskoj komisiji kako bi se obezbjedila garancija za kvalitetno i efikasno funkcionisanje uspostavljenog sistema i kako bi se obezbjedila garancija zakonitosti i regularnosti transakcija, kao i kvalitetno obavljanje zadataka svih tijela uključenih u IPA IV komponentu.

Nakon potpisivanja Finansijskog sporazuma, OS za IPA IV komponentu zvanično je otpočela fazu tenderinga za ugovore predviđene kroz prioritete i mjere OP RLJR.

U tom smislu, Obavještenja o javnim nabavkama za četiri ugovora o uslugama su objavljena 6. III 2015. (ugovor o uslugama u oblasti tržišta rada u okviru Ose prioriteta I, dva ugovora o uslugama u oblasti obrazovanja i nauke/istraživanja unutar Ose prioriteta II OP i ugovor o uslugama u oblasti socijalne inkluzije unutar Ose prioriteta III Operativnog programa). Shodno tome, prijave zainteresovanih kompanija su podnošene do sredine aprila i evaluacije istih su realizovane u periodu april-maj 2015. Zatim su pripremljeni evaluacioni izvještaji i formirane uže liste kvalifikovanih kompanija pojedinačno za svaki ugovor. Nacrti evalucionih izvještaja dostavljeni su Delegaciji Evropske unije (DEU) na ex-ante kontrolu u junu 2015. Za dva od četiri buduća ugovora o uslugama (tj. „Aktivne mjere tržišta rada za zapošljavanje” i „Saradnja između Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i centara za socijalni rad”) evaluacioni izvještaji su odobreni krajem juna 2015. i kompanije koje su ušle u uži izbor su pozvane da dostave prijave za drugi krug evaluacija.

Paralelno sa radom na tenderskoj dokumentaciji za ugovore o uslugama, relevantna tijela OS su, uz stalnu podršku DEU, radila na izradi i finalizaciji tenderske dokumentacije za grant šeme u okviru OP RLJR. U tom smislu, nacrt aplikacionog paketa, uključujući i Upustva za aplikante, za tri grant šeme u okviru Osa prioriteta I, II i III su razvijeni i dostavljeni DEU na ex-ante kontrolu. Shodno tome, Poziv za podnošenje prijedloga projekta „Transfer znanja između sektora visokog obrazovanja, istraživanja i privrede” (grant šema u okviru Ose prioriteta II Operativnog programa) pokrenut je 8. V 2015. Aplikacioni paketi za druge dvije grant sheme čekaju ex-ante odobrenje ili eventualne komentare od DEU.

Nacrt tenderske dokumentacije (uključujući specifični Projekti zadatak) za okvirni ugovor o uslugama planiran u okviru prioriteta Tehničke podrške (Osa prioriteta IV Operativnog programa) je izrađen i konstantno se unapređuje u skladu sa komentarima DEU i kroz redovnu komunikaciju i saradnju. Tenderska dokumentacija za ovaj ugovor je ponovo dostavljena na ex-ante odobrenje DEU u junu 2015.

U okviru Programa za rodnu ravnopravnost IPA 2010, koji je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava realizovalo u partnerstvu sa Kancelarijom UNDP u Crnoj Gori i Delegacijom EU u Crnoj Gori, implementirane su aktivnosti u tri oblasti: suzbijanje nasilja nad ženama, ekonomsko osnaživanje žena i osnaživanje žena za učešće u političkom i javnom životu.

U decembru 2014. Sprovedena je i eksterna evaluacija Programa za rodnu ravnopravnost, gdje je ocijenjeno da je program uspio da u svim oblastima ojača kapacitete, poboljša mehanizme, unaprijedi politike i poboljša uslove za implementaciju Programa aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti.

Oblast nasilje u porodici- Najdirektnij uticaj projekta je poboljšane zakonodavnog okvira, podizanje svijesti, i saradnja među relevantnim ministarstvima. Takođe, ozbiljna i na visokom nivou saradnja između relevantnih državnih organa i ženskih organizacija smatraju se konkretnim učinkom načina na koji je osmišljen i implementiran ovaj projekat.

Oblast političko osnaživanje žena- Projekat je postavio rodnu ravnopravnost kao političko pitanje na visoki nivo kad su u pitanju programi političkih partija i osnivanje ženskih grupa u skoro svim partijama. 18 predstavnica političkih partija koje su obučene stekle su novo znanje o rodno osjetljivim politikama i takođe su stekli vještine treniranja drugih političara kad je u pitanju oblast rodne ravnopravnosti. Započet je i proces saradnje na pitanjima od opšte važnosti unutar parlamentarnog Odbora za rodnu ravnopravnost. Zakon koji se odnosi na kvotu od 30% za manje zastupljeni pol je dobio novi amandman koji osigurava da će svaki četvrti kandidat na izbornoj listi biti kandidat manje zastupljenog pola. Novi amandman zakona imao je veliki uticaj na lokalne izbore, gdje je zastupljenost žena porasla sa 16,75 % na 25,10 % a u nekim opštinama i do 32%. Ostaje da se vidi kakav će biti rezultat na sledećim parlamentarnim izborima. Amandman je uveden u martu 2014.

Ekonomsko osnaživanje žena- Uslovi za unaprijeđenje implementacije PAPRR-a su zaista i postignuti, a projekat je razvio i niz veoma konkretnih preporuka u saradnji sa civilnim društvom i lokalnim samoupravama. Postoje, ipak, od opštine do opštine razlike u nivou implementacije lokalnih specifičnih mjera za promociju ženskog preduzetništva. Takođe je kroz implementaciju projekta postalo jasno da su ključni faktori uspjehnosti vezani za podizanje svijesti i politički pritisak na lokalnom nivou, u kombinaciji sa malim grantovima za koje su preduzetnice imale mogućnost da se prijave.

IPA II finansijska perespektiva (2014-2020)

U okviru finansijske perspektive 2014-2020 (IPA II) formirana je šira Radna grupa za Sektor obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike koja je radila na izradi Indikativnog strateškog dokumenta za Crnu Goru (2014-2020), koji je usvojen 18. VIII 2014.

Ista radna grupa je radila na izradi Sektorskog planskog dokumenta (SPD) za pomenuti sektor. Poslednji nacrt SPD dostavljen je Evropskoj komisiji 30. I 2015. nakon čega je odlučeno da će za ovaj sektor biti razvijen višekorisnički program ili tačnije, Sektorski operativni program (SOP) za period 2015-2017. Raspoloživa sredstva za ovaj SOP za period od tri godine iznose 15,3 miliona eura koja su namjenjena za akcije i aktivnosti koje su podjeljene na pod-sektore obrazovanje/nauka, zapošljavanje i socijalna politika.

Za akciju iz pod-sektora zapošljavanja („Unaprijeđenje tržišta rada i povećanje zapošljivosti”) indikativni budžet je 7,4 miliona eura; za akciju iz pod-sektora obrazovanja, istraživanja i inovacija („Unaprijeđenje sistema obrazovanja”) indikativni

budžet je 3,7 miliona eura, dok za akciju pod-sektora socijalne politike („Podsticanje socijalne inkluzije i sistema socijalne i dječije zaštite”) budžet iznosi 3,5 miliona eura. Konačno, 700.000 eura planirano je za tehničku podršku u okviru ovog SOP-a.

Rad na SOP-u započet je sredinom februara 2015. U tom cilju, osnovana je šira radna grupa koju čini 27 predstavnika relevantnih ministarstava, socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

Radna grupa je imala redovne sastanke i konsultacije u toku procesa izrade SOP. Pored toga, održana je i dvodnevna radionica za radnu grupu 2-3. IV 2015. koja je poslužila kao konsultativna platforma između ključnih aktera prije podnošenja prvog nacrt SOP EK.

Prvi nacrt SOP-a poslat je Evropskoj komisiji 17. IV 2015. Komentari od EK dobijeni su 22. V 2015. Javne konsultacije i radionica na temu SOP održane su 2. VI, odnosno 3. i 4. VI 2015.

Radna grupa održala je i niz konsultativnih sesija, uključujući i dvodnevne konsultacije u pogledu akcija planiranih unutar SOP-a 3. i 4. VII 2015, a prije dostavljanja drugog nacrt SOP-a EK. Drugi nacrt SOP dostavljen je EK 7. VII 2015.

U okviru IPA II Ministarstvo za ljudska i manjinska prava pripremiло je Akcioni dokument „Promocija i zaštita ljudskih prava Roma i Egipćana i drugih ranjivih grupa“ za koji se očekuje da će biti i implementiran.

Cilj ovog dokumenta je da obezbedi da osnovna ljudska prava koja su promovisana i zaštićena u skladu sa međunarodnim standardima, osiguraju trajna i održiva rješenja za Rome Egipćane i druge ranjive grupe za širu socijalnu inkluziju u Crnoj Gori.

Nakon završetka procesa stambenog zbrinjavanja i obezbeđivanja adekvatnih uslova života, i unapređenog pristupa pravnom statusu, glavni faktor sveobuhvatne integracije romske populacije je njihov pristup zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zapošljavanju.

Zato će aktivnosti ovog dokumenta većinom biti fokusirane na razvoj trajnih i održivih rješenja za sveobuhvatnu integraciju RE populacije u opštinama Podgorica, Nikšić, Berane, gdje je po posljednjem popisu locirana većina RE populacije.

Planirano je da projekat traje 18-24 mjeseci, a vrijednost projekta je jedan milion eura.

Ministartvo za ljudska i manjinska prava je pripremiло prvi prvi nacrt Akcionog dokumenta, koji je poslat Evropskoj komisiji na komentar 25. V 2015. U julu 2015, dobijeni su komentari i nakon unapređenja dokumenta, Evropskoj komisiji je poslat drugi nacrt Akcionog dokumenta 22. VII 2015.

3. KRETANJE RADNIKA

Novi zakon o strancima

Zakon o strancima („Sl. list CG“, br. 56/14 i 28/15), koji je donešen u decembru 2014, a čija je primjena počela 1. IV 2015, na bitno drugačiji način u odnosu na dosadašnja zakonska rješenja, uređuje pitanje zapošljavanja i rada stranaca u Crnoj Gori. Danom početka njegove primjene prestao je da važi Zakon o zapošljavanju i radu stranaca („Sl. list CG“, br. 22/08 i 32/11), koji se primjenjivao od januara 2009, pa i nadležnost Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za sprovođenje postupka izdavanja radnih dozvola za strance.

Novi Zakon uvodi jedinstveni postupak izdavanja dozvole za privremeni boravak i rad stranaca, koji sprovodi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, prema namjeni, se može izdati radi: zapošljavanja stranca, sezonskog zapošljavanja stranca i rada upućenog radnika (pružanje ugovorenih usluga i kretanje lica unutar stranog privrednog društva).

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad stranac podnosi lično Ministarstvu u mjestu boravka. Izuzetno, zahtjev može podnijeti i poslodavac u mjestu namjeravanog boravka stranca, sjedištu poslodavca u Crnoj Gori ili mjestu rada stranca. Dozvola za privremeni boravak i rada se izdaje sa rokom važenja do jedne godine, s mogućnošću produženja najduže do dvije godine, osim dozvole za sezonsko zapošljavanje, koja se izdaje s rokom važenja do šest mjeseci.

Zakon o strancima propisuje da godišnji broj dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (godišnju kvotu) utvrđuje Vlada Crne Gore, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada u Crnoj Gori, najkasnije do 30. XI 2015. za narednu godinu. Godišnjom kvotom se utvrđuju djelatnosti i zanimanja u kojima se stranci mogu zapošljavati, odnosno pružati ugovorene usluge. U okviru godišnje kvote, odvojeno se utvrđuje godišnja kvota za zapošljavanje, sezonsko zapošljavanje i pružanje ugovorenih usluga. Godišnja kvota se utvrđuje na predlog Ministarstva rada i socijalnog staranja, uz prethodno pribavljena mišljenja Zavoda za zapošljavanje, organa državne uprave nadležnih za pojedine djelatnosti za koje se utvrđuje kvota i Socijalnog savjeta. Na naprijed pomenuti način kvota će se utvrđivati od 1. I 2016.

Najnovije informacije o pripremi u pogledu budućeg učešća u EURES

Nakon donošenja Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (jun 2013.) kojim formiran Odsjek za EURES i međunarodno posredovanje u kojem je predviđen načelnik /ca odsjeka i tri EURES savjetodavca, osim postavljenja načelnika odsjeka, zapošljen je i jedan Eures savjetodavac. Zapošljavanje još dva EURES savjetodavca je planirano u narednom periodu.

Takođe, Zavod je u sklopu posjeta Zavodima za zapošljavanje koji funkcionišu u okviru zemalja članica Evropske unije, upoznao se sa sistemom funkcionisanja EURES službi i obavezama u okviru EURES mreže. Međutim, u narednom periodu neophodne će biti obuke za EURES menadžera i EURES savjetodavce.

Koordinacija sistema socijalne sigurnosti

Na polju međunarodne bilateralne saradnje u oblasti socijalnog osiguranja realizovane su sljedeće aktivnosti:

- U periodu od 16-18. IX 2014. održan je prvi, a u periodu od 20-22. I 2015. drugi krug pregovora u vezi sa zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Republike

Bugarske o socijalnom osiguranju. Treći krug pregovora na kojem su usaglašeni tekstovi sporazuma, održan je u periodu od 26-28. V 2015.

- U Bukureštu je, u periodu od 21-23. IV 2015. održan prvi krug pregovora između delegacija Crne Gore i Rumunije u vezi sa zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Rumunije o socijalnom osiguranju.
- U Sarajevu je 8-9. VII 2015. održan peti krug pregovora između delegacija Crne Gore i Bosne i Hercegovine u vezi sa zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju.

Penzijski sistem

- Usvojen je Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list CG", br. 60/14) kojim je propisano da se penzije i vrijednost penzije za jedan lični bod ne usklađuju u slučaju kada bi primjenom zakonskih parametara za usklađivanje došlo do negativnog usklađivanja, odnosno smanjenja penzija i vrijednosti penzije za jedan lični bod, kao i da se invalidima rada koji primaju privremenu naknadu od Fonda PIO period primanja te naknade računa kao staž osiguranja i nakon 2014, dakle bez oročavanja vremenskog perioda, kao i da se zaposlenim invalidima II kategorije invalidnosti koji rade sa polovinom punog radnog vremena staž osiguranja računa kao da rade puno radno vrijeme, takođe bez oročavanja vremenskog perioda.
- Usvojen je Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list CG", br. 60/14) kojim je propisano da osiguraniku kome je u sektoru metaloprerađivačke industrije prestao radni odnos zbog uvođenja stečaja, a u tom procesu mu nije isplaćena otpremnina, stiče pravo na starosnu penziju ako ima navršnih 30 godina staža osiguranja. Ovo pravo može se ostvariti do 15. III 2015.
- Usvojen je Zakon o dopuni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. list CG", br. 10/15) kojim je propisano da izuzetno od odredbi člana 17 Zakona, osiguranik kome je u privrednom društvu, u kojem je država imala vlasnički udio, prestao radni odnos zbog uvođenja stečaja stiče pravo na starosnu penziju ako ima navršnih 30 godina staža osiguranja (muškarac), odnosno 25 godina staža osiguranja (žena). Ovo pravo može se ostvariti do 1. VII 2015.

4. ISTRAŽIVANJE I POLITIKA INOVACIJA

4.1. Horizont 2020

(a) Učešće u novom okvirnom istraživačkom programu Horizont 2020 (2014–2020)

Međunarodni sporazum između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u programu Unije „Horizont 2020“ u ime Crne Gore potpisala je ministarka nauke, 01. VII 2014. u Briselu.

Ministarstvo nauke imenovalo je predstavnike u Programskim odborima za Horizont 2020, kao i mrežu nacionalnih kontakt osoba, koje su ažurirane u junu 2015, dok su za

sve oblasti imenovane po dvije nacionalne kontakt osobe, od kojih je jedna iz Ministarstva nauke, u cilju bolje koordinacije i promocije ovog Programa.

Takođe, Crna Gora je imenovala i svoje predstavnike u „Grupi predstavnika država“ istraživačkog programa „Čisto nebo 2 zajednička obaveza“ 8.IX 2015, u „Grupi predstavnika država“ istraživačkog programa „Nanonauka, nanotehnologije i napredni materijali“ 30. IX 2015. i u „Grupi predstavnika država“ istraživačkog programa „Gorive ćelije i vodonik-zajednički poduhvat (FCH 2 JU)“ 30. IX 2015.

U Zakonu o budžetu Crne Gore za 2015, u budžetu Ministarstva nauke odobrena su sredstva za kontribuciju Crne Gore za učešće u programu „Horizont 2020“ za 2015, u iznosu od 1,14 mil. €. Ministarstvo je 19. III 2015. uplatilo prvi dio finansijskog učešća Crne Gore za 2015. u ovom Okvirnom programu, dok je drugi dio finansijskog učešća uplatilo 16. VII 2015.

Ministarstvo nauke, u saradnji s EK - Generalnim direktoratom za istraživanje i inovacije, organizovalo je 7. X 2014. radionicu na temu Okvirnog programa „Horizont 2020“. Eksperti Pera Consulting-a i University Collegea iz Londona, predstavili su različite aspekte za pripremu uspješne aplikacije u „Horizontu 2020“, modelima pronalaženja partnera za učešće u projektima, kao i načinu finansijskog upravljanja projektima, koncept kolaborativnih istraživanja u okviru Programa i instrumente za mala i srednja preduzeća, prava intelektualne svojine i izvrsnosti u nauci (Evropski istraživački savjet i Marija Kiri akcije). Na radionici je učestvovalo oko 100 predstavnika naučnoistraživačkih institucija, malih i srednjih preduzeća i nevladinih organizacija, kao i predstavnika javne uprave.

Drugu radionicu na temu „Horizont 2020 - Uvod i pregled procedura“, Ministarstvo nauke organizovalo je u saradnji sa EK – Generalnim direktoratom za proširenje, u okviru TAIEX podrške, 14-15. X 2014. koja je bila prvenstveno namijenjena nacionalnim kontakt osobama za „Horizont 2020“, predstavnicima Crne Gore u programskim odborima ovog Okvirnog programa, kao i predstavnicima privrede, malih i srednjih preduzeća, uz učešće eksperata koje je za ovu namjenu angažovala EK. Na ovoj radionici fokus je bio stavljen na pružanju detaljnih informacija o Programu, mogućnosti pronalaženja partnera za izradu i podnošenje zajedničkih projektnih predloga za finansiranje kod EK, planiranje i izradu projekata, kao i proces implementacije projekata, upravljanja i revizije. Pored toga, razmatrane su tri teme u posebnim sesijama, i to: „Mogućnosti za učešće malih i srednjih preduzeća u Horizont 2020“, „Marija Kiri akcije“, i „Kolaborativni projekti u oblasti biologije mora“.

Ministarstvo nauke će u saradnji sa EK – Generalnim direktoratom za obrazovanje i kulturu organizovati infodan na temu „Horizont 2020 – Marija Sklodovska Kiri Akcije“ u okviru posljednjeg dana najvećeg promotivnog festivala za nauku „Otvoreni dani nauke“, 25. IX 2015, kada se tradicionalno održava i „Noć istraživača 2015“.

Takođe, u saradnji sa EK – Generalnim direktoratom za proširenje, u okviru TAIEX podrške, planira organizovanje još jedne radionice za program Horizont 2020, koja će biti posvećena prioritarnim oblastima istraživanja Crne Gore, a koja će se održati u oktobru 2015.

Ministarstvo nauke uspostavilo je novi instrument promocije OP "Horizont 2020" putem radionica i događaja „Otvorena vrata za Horizont 2020“, koji organizuje svake nedjelje na pojedine teme, i to: „Promocija Horizonta 2020 namijenjena preduzećima iz sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane“, 21. IV 2015; „Bezbjednost hrane, održiva poljoprivreda, marinska i pomorska istraživanja i bioekonomija“, 30.IV 2015; „Mala i srednja preduzeća“, 8.V 2015; „Marija Sklodovska Kiri Akcije (MSCA), 15.V 2015; „ICT“, 5. VI 2015; „Klimatske akcije, životna sredina, efikasnost resursa i sirovine (Društveni izazovi 5)“, 12. VI 2015; „Saradnja sa Udruženim istraživačkim centrom (JRC)“, 19. VI 2015; „Pametni, zeleni i integrisani saobraćaj“, 2. VII 2015; i „Nove i buduće tehnologije“, 03. VII 2015. Takođe, organizovana je i radionica na temu „Nauka sa društvom i za društvo – SWFS“, 23. VI 2015.

Ministarstvo će nastaviti sa realizacijom promotivnih aktivnosti od septembra 2015, a posebno nakon usvajanja novih radnih programa za period 2016-2017 i objavljivanja poziva. „Otvorena vrata za Horizont 2020“ pokazala su se kao veoma uspješan i dobar instrument za promociju ovog programa, informisanje, konsultovanje i druge vidove podrške u pronalaženju mogućnosti učešća u projektima za istraživače i potencijalne učesnike iz privrede, kao i njihovo povezivanje u cilju pripreme zajedničkih projekata. Takođe, iskazano je veliko interesovanje za prijavljivanje na buduće pozive Horizonta.

Jednom mjesečno, od septembra 2015. planirano je i organizovanje radionica u istom cilju – veće promocije Horizonta 2020.

Pored toga, ministarka nauke održala je sastanak sa predstavnicima Crne Gore u programskim odborima i NCP u H2020, za sve oblasti ovog programa, 11. V 2015.

Imajući u vidu da se još uvijek čekaju zvanični rezultati evaluacije poziva u okviru Horizonta 2020 iz 2014-2015, ne raspolazemo tačnim podacima o uspješnosti crnogorskih istraživača za ovaj period. Dostupni podaci pokazuju da je Crna Gora podnijela 20 prijava projekata, dok su 24 tima iz Crne Gore bila uključena u prijavljene projekte. Od ovog broja, 4 projekta su prihvaćena za finansiranje, dok je 6 istraživačkih timova uključeno u odobrene projekte. Jedan projekat je na rezervnoj listi za moguće finansiranje.

(b) Učešće u FP7 okvirnom programu

Crna Gora do sada nije učestvovala u Okvirnom programu FP7 EURATOM, već ostvaruje saradnju sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju – IAEA, čija je članica od 2006.

Okvirni program za saradnju Crne Gore sa IAEA (2014-2020), potpisan je 29. X 2014. U toku je realizacija četiri nacionalna projekta i devet regionalnih projekata. Poziv crnogorskim naučnoistraživačkim ustanovama za nove zajedničke projekte objavljen je 3. IV 2015. s rokom prijavljivanja do 30. V 2015. Na osnovu ovog Okvirnog programa, Kliničkom centru Crne Gore doniran je digitalni mamograf, 29. V 2015.

4.2. Integracija u Evropski istraživački prostor – nacionalne politike, instrumenti, R&D statistika

Saglasno dinamici realizacije projekta „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost Crne Gore(INVO)“, prvi Centar izvrsnosti u Crnoj Gori pod nazivom „Centar izvrsnosti u bioinformatici - BIO-ICT“, na Univerzitetu Crne Gore - Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici, počeo je s radom 1. VI 2014.

U Centru izvrsnosti „BIO-ICT“ zaključeni su ugovori između članova konzorcijuma kojeg čini osam partnera: Elektrotehnički fakultet u Podgorici; Biotehnički fakultet u Podgorici; Institut za biologiju mora u Kotoru; Institut za javno zdravlje u Podgorici; Centar za tele-infrastrukture, Aalborg Univerziteta u Danskoj; Naučnoistraživački centar za ekološku bezbjednost iz St. Petersburga, Ruske akademije nauka; d.o.o. „Green House Jovović“ iz Danilovgrada; i d.o.o. „Cogi“ iz Kotora.

U Centru izvrsnosti angažovana su 82 istraživača, iz više oblasti nauka, od kojih je 15 mladih istraživača - doktoranata i pet postdoktoranata i realizovano je zapošljavanje 10 novih izvršilaca, i to na: sedam istraživačkih pozicija i tri menadžerske pozicije.

U toku je nabavljanje naučne opreme za šest laboratorija (četiri koje su u funkciji i dvije nove koje se formiraju).

Predstavnici Svjetske banke u periodu 24–29.V 2015. obavili su posjetu Ministarstvu nauke i pozitivno ocijenili realizovane aktivnosti na ovom projektu.

Ministarstvo nauke je u okviru „INVO“ projekta, realizovalo dva konkursa za dodjelu grantova za istraživanje i razvoj, i ugovorilo sedam grantova za projekte u ukupnom iznosu od 2,3 mil. €.

Po prvom Konkursu za istraživačke grantove, nakon dvije faze evaluacije od strane međunarodnih evaluatora, Ministarstvo je dodijelilo četiri granta za realizaciju projekata: Elektrotehničkog fakulteta UCG, u vrijednosti od 372.000 €; Fakulteta za politehniku UDG, u vrijednosti od 337.000 €; projekta Biotehničkog fakulteta UCG, u vrijednosti od 390.000 €; i Fakulteta za pomorstvo UCG, u vrijednosti od 240.000 €, koji su počeli s implementacijom 1. VI 2014.

Po drugom Konkursu za istraživačke grantove, Ministarstvo nauke je pored dva prihvaćena projekta 30. III 2015. Fakulteta za informacione tehnologije Univerziteta „Mediterran“, u vrijednosti od 325.000 € i Biotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, u vrijednosti od 315.000 €, potpisalo ugovor 29. V 2015. za dodjelu trećeg granta s Kliničkim centrom Crne Gore, u vrijednosti od 315.000 €. U toku su pregovori za još jedan projekat Kliničkog centra Crne Gore.

Realizacijom ugovorenih istraživačkih grantova, u periodu 2014-2017, unaprijediće se kapaciteti crnogorskih naučnoistraživačkih ustanova, i to u smislu: jačanja naučnoistraživačkih timova i naučne i tehnološke infrastrukture; povećanja kvaliteta i relevantnosti rezultata istraživanja i razvoja; omogućavanja saradnje sa privrednim sektorom i inostranim istraživačkim institucijama; a sve u cilju stvaranja uslova za formiranje budućih centara izvrsnosti.

U okviru „INVO“ projekta, Ministarstvo nauke realizuje Nacionalni program stipendija za izvrsnost, za koji je poziv objavljen 24. IV 2015. s rokom prijave kandidata do 6. VII 2015, za dodjelu stipendija za doktorske i postdoktorske studije na renomiranim ustanovama visokog obrazovanja i istraživanja u inostranstvu. U toku je evaluacija dostavljenih prijava kandidata.

U okviru INVO projekta, završena je Studija o saradnji s naučnicima iz dijaspore, koju je Vlada usvojila 27. XI 2014. U Studiji je analizirano: postojeće stanje u ovoj oblasti, mjere za uključivanje i povratak istraživača iz dijaspore u istraživačku zajednicu Crne Gore, i organizovanje Konferencije s okupljanjem istraživača iz dijaspore u 2016. U Studiji je predloženo da se naučnici iz dijaspore, u prvoj fazi, uključe u istraživačku zajednicu Crne Gore putem pozicije "gostujući profesor", članstva u odborima, uključivanja u izradu strategija, i sl. do stvaranja uslova za njihovu potpunu reintegraciju. Na planiranoj Konferenciji, preciziraće se modaliteti koji bi bili obostrano korisni i za naučnike iz dijaspore i za zainteresovane strane u Crnoj Gori.

Upisom u Centralni registar privrednih subjekata Inovaciono preduzetnički centar „Tehnopolis“ počeo je s radom, 11. IX 2014 u privremenim poslovnim prostorijama u Nikšiću, koje je obezbijedila Opština Nikšić, do završetka radova na rekonstrukciji objekta Doma Vojske u koji treba da se smjesti trajno. Konstituisan je Odbor direktora koji je počeo s radom. Takođe, s radom je počeo i v.d. Izvršni direktor koji će tu funkciju obavljati sve do izbora Izvršnog direktora na osnovu javnog konkursa. U „Tehnopolis“-u je u 2014. realizovano zapošljavanje tri izvršioca, dok mu je preko Programa stručnog osposobljavanja visokoškolaca za 2015. odobreno angažovanje dva pripravnika.

Skupština Opštine Nikšić, 30. X 2014. donijela je Odluku o oslobađanju Ministarstva nauke naknade po osnovu komunalnog opremanja građevinskog zemljišta, za rekonstrukciju Doma Vojske u Nikšiću za potrebe "Tehnopolis"-a, koja predstavlja učešće Opštine Nikšić u njegovom finansiranju. Pored toga, Opština Nikšić izdala je građevinsku dozvolu Ministarstvu nauke, 9. XII 2014.

Na osnovu Glavnog projekta, Direkcija javnih radova 08.VIII 2014.objavila je prvi tender za izvođenje radova na rekonstrukciji Doma Vojske u Nikšiću za potrebe smještaja "Tehnopolis"-a, po kojem je donijela Odluku o izboru najpovoljnije ponude izvođača radova 21. XI 2014. Državna komisija za kontrolu postupka javnih nabavki, 23. XII 2014. poništila je ovu odluku o izboru najpovoljnijeg ponuđača i vratila predmet Direkciji javnih radova na ponovno odlučivanje. Direkcija je poništila odluku o izboru najpovoljnijeg ponuđača donijetu po prvom tenderu i 13. III 2015.objaviladrugi tender. Odluka o izboru najpovoljnije ponude izvođača radova po drugom tenderu donijeta je 8. VI 2015. Direkcija javnih radova potpisalaje Ugovor s izvođačem radova 15. VII 2015. Izvođač radova počeoće s građevinskim radovima krajem jula 2015.

Nastavljena je realizacija treće istraživačke godine na 87 nacionalnih naučnoistraživačkih projekata po Konkursu 2012-2015 (završeno 17 projekata za koje je realizacija ugovorena na period od dvije godine), koje Ministarstvo nauke sufinansira zajedno sa šest ministarstava.

Ministarstvo je 9. III 2015. objavilo Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti u 2015. za stimulisanje istraživačkih timova i istraživača po osnovu: prijava projekata u Okvirni program EU „Horizont 2020“; učešća u projektima EUREKA Programa; doktorskih studija; učešća na naučnim kongresima; stimulisanje autora patenata i inovativnih rješenja; i stimulisanje promocije nauke i istraživanja u društvu Crne Gore.

Realizovani su programi Promocije nauke u društvu: „II Regionalna škola o komunikacijama u nauci“ (South East European Science Journalism School), 19-22. IX 2014, četvrti promotivni festival „Otvoreni dani nauke“ u periodu 24-28. IX 2014; UNESCO Svjetski dan nauke za mir i razvoj, posvećen temi „Kvalitetno naučno obrazovanje“ 10. XI 2014; „Sajam mladih pronalazača“, 18. V 2015. i „Izložba Dinosaurusi – Džinovci Patagonije“ 31. V 2015, koju su pripremili naučnici iz Argentine, Grupo Cultural, Prirodnjački muzej Crne Gore i NVO DIV.

Konkurs za dodjelu godišnjih nagrada za naučna dostignuća u 2014. Ministarstvo je objavilo 5. XI 2014. u kategorijama: mladom istraživaču – talentu do 20 godina života; najuspješnijem naučniku/naučnici; i pronalazaču – inovatoru za najuspješniji patent ili inovativno rješenje. Dodjela nagrada održana je 18. XII 2014.

Ministarstvo je 13. V 2015. objavilo Konkurs za realizaciju promotivnog događaja u oblasti ICT u okviru „Otvorenih dana nauke“, koji će se održati 21-25. IX 2015.

Realizuje se 96 projekata u okviru bilateralne naučne i tehnološke saradnje (NTS) Crne Gore sa: Slovenijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Austrijom, Italijom, Turskom i NR Kinom. Konkurs za sufinansiranje NTS između Crne Gore i Bosne Hercegovine za 2016. i 2017. objavljen 3. IV 2015, a sa Slovenijom za isti period realizacije projekata objavljen je 17. IV 2015.

Aktivnosti Ministarstva nauke u regionalnoj saradnji obuhvaćene su u Strategiji Jugoistočne Evrope (SEE 2020) u Stubu „Pametni rast“, dimenzija E „Istraživanje, razvoj i inovacije“. Crna Gora učestvuje u EUREKA Programu od potpisivanja Memoranduma 22. VII 2012. U okviru ovog programa kompanije iz Crne Gore prijavile su se na pozive, a rok za prijavljivanje je istekao 15. VI 2015. U toku je evaluacija dostavljenih prijava.

U COST Programu crnogorski istraživački timovi, od aprila 2011-1. IX 2015. učestvovali su u ukupno 21 COST Akciji, od kojih je sedam akcija uspješno završeno, a 14 Akcija je u toku, i to iz sljedećih oblasti: tri iz oblasti „ICT“, pet iz oblasti „Šume, njihovi proizvodi i usluge“, tri iz oblasti „Hrana i poljoprivreda“, jedan iz oblasti „Biomedicina i molekularne bionauke“, jedan iz oblasti „Pojedinci, društva, kulture i zdravlje“ i jedan iz oblasti „Nauka o zemlji i upravljanju životnom sredinom“. Crna Gora je 12. V 2015. postala punopravna članica COST asocijacije na 194. sastanku Komiteta visokih predstavnika COST-a održanom u Stokholmu.

Punopravnim članstvom u COST-u, Crna Gora ima mogućnost da bude inicijator i koordinator Akcija koje finansira ova asocijacija, dok je do sada kao pridružena zemlja COST-u imala mogućnost priključenja postojećim Akcijama.

U okviru NATO Naučnog programa za mir i bezbjednost Crna Gora trenutno realizuje dva projekta, dok su tri projekta završena.

Saradnja Crne Gore sa Međunarodnim centrom za genetski inženjering i biotehnologiju - ICGEB odvija se u kontinuitetu od stupanja na snagu Odluke o pristupanju 5. IX 2012.

Ministarstvo nauke aktivno pruža podršku za učešće istraživača u JRC (Udruženi istraživački centar), aktivnostima u okviru Dunavske strategije, i promoviše UNESCO programe za nauku.

U 2014. intezivirana je saradnja Ministarstva nauke s Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja – CERN, posjetom ministarke nauke CERN-u, 2. XII 2014. i uzvratnom posjetom delegacije CERN-a Crnoj Gori, 8. XII 2014. Ministarstvo nauke je s predstavnicima CERN-a dogovorilo da se za polaznike iz Crne Gore obezbijedi učešće u programima ove institucije, putem: Konkursa za učešće na programu „Studentska ljetnja škola CERN 2015“ i Konkursa za profesore fizike srednjih škola za 2015, koji su objavljeni 15. I i 19. I 2015. Ministarstvo nauke je 29. I i 13. II 2015. donijelo odluke o izboru kandidata po ovim konkursima i uputilo dva kandidata u CERN na „Studentsku ljetnju školu CERN 2015“ i jedan profesora fizike srednje škole.

Investment in RTD - MONSTAT, u saradnji sa Ministarstvom nauke, sproveo je statističko istraživanje o ulaganjima u I&R za 2013. Procenat ulaganja u I&R bio je 0,38 % BDP.

Imajući u vidu da rezultati ovog istraživanja nijesu obuhvatili ulaganja u I&R svih institucija koje obavljaju naučnoistraživačku djelatnost u Crnoj Gori, kao i da je potrebno dalje unapređenje kvaliteta statističke obrade podataka u skladu sa EU metodologijom, kako bi se omogućio realniji prikaz ulaganja u nauku od strane velikog broja javnih i privatnih ustanova i privrednog sektora, Ministarstvo nauke, u saradnji s MONSTAT-om u kontinuitetu realizuje aktivnosti na statističkoj obradi podataka o ljudskim resursima i ulaganju u istraživanje i razvoj, sa većim obuhvatom izvještajnih jedinica u prikupljanju i obradi podataka. S tim u vezi, postignut je dogovor između Ministarstva nauke i MONSTAT-a da Ministarstvo nauke ubuduće bude administrativni izvor podataka za statistiku nauke, za šta će biti obezbijeđena ekspertska podrška kroz planirani projekat iz programa IPA 2013. (Enhanced statistical capacity and provision of economic and social statistics), koji će biti operativan od početka 2016. Takođe, sve veći broj ustanova koje se licenciraju za obavljanje naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori (trenutno 57 ustanova), sredstva iz državnog budžeta Ministarstva nauke, finansiranje prvog Centra izvrsnosti, sedam krupnih istraživačkih grantova i Naučno-tehnološkog parka doprinjeće boljem prikazu stvarnog ulaganja prilikom statističkog istraživanja u narednim godinama.

Mape puta za istraživačku infrastrukturu

Nacrt Mape puta za istraživačku infrastrukturu je izrađen, a njeno usvajanje od strane Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost planirano je za septembar 2015. Osnovni cilj Mape puta za infrastrukturu je da se definišu i predstave prioriteti Crne Gore u oblasti istraživačke infrastrukture. Mapa puta je komplementarna Strategiji naučnoistraživačke djelatnosti Crne Gore za period 2012-2016, i predstavlja implementacioni dokument u ovoj oblasti. Važna funkcija Mape puta, koja treba da služi kao uporišna tačka državnih organa i drugih subjekata, je sveobuhvatan prikaz trenutnih i planiranih aktivnosti na državnom nivou koji se odnosi na oblast istraživačke infrastrukture, njihovu sinergiju i efektivnu distribuciju raspoloživih finansijskih sredstava. Time ovaj dokument omogućava određeni nivo predviđanja budućih tokova i razumijevanja planova države, kao i praćenje implementacije javnih politika i ciljeva u oblasti istraživačke infrastrukture. Dokument nije pravno obavezujući, a brzina i obim realizacije ciljeva će varirati od godine do godine i zavisiti od raspoloživih sredstava u državnom budžetu i sveukupnog stanja u finansijskom sektoru.

Mapom puta za infrastrukturu biće prepoznati pozivi za prioritetne međunarodne projekte u kojima bi trebale biti uključene crnogorske naučnoistraživačke ustanove i privreda. Za svaki od navedenih poziva biće objašnjeni očekivani benefiti za istraživačku infrastrukturu Crne Gore, kao i preporuke za njihovu realizaciju.

Najnovije informacije i implementacija Strategije naučnoistraživačke djelatnosti

Izmjenama Strategije naučnoistraživačke djelatnosti (2012-2016), koju je Vlada usvojila na sjednici od 27. XII 2012. postigla se usaglašenost zadataka, mjera i instrumenata razvoja naučnoistraživačke djelatnosti u Crnoj Gori sa Zakonom o naučnoistraživačkoj djelatnosti, i to:

- 14 programa od opšteg interesa,
- mogućnost osnivanja centra izvrsnosti, i
- uključivanje većeg broja licenciranih naučnoistraživačkih ustanova, u državnoj i privatnoj svojini.
-

Pored toga, u Izmjenama Strategije NID razrađeni su novi instrumenti razvoja naučnoistraživačkog sistema koji se po prvi put uspostavljaju u Crnoj Gori, a to su: Centar izvrsnosti i Naučno-tehnološki park; i detaljnije je razrađeno 10 prioriteta u istraživanju.

Takođe, u Izmjenama Strategije analiziran je pravni okvir EU i posebno razrađen novi Okvirni program „Horizont 2020“.

Akcioni plan za implementaciju mjera utvrđenih u Izmjenama Strategije NID, koji je Vlada usvojila na sjednici od 28. III 2013, slijedi strukturu Izmjena Strategije NID. Planirane aktivnosti su razvrstane po strateškim ciljevima definisanim Strategijom NID, i to:

1. Razvoj naučnoistraživačke zajednice, s operativnim ciljevima: Razvoj naučnoistraživačke infrastrukture; Razvoj ljudskih resursa; i Unapređenje politike istraživanja i razvoja i podizanje svijesti o važnosti nauke u društvu;
2. Jačanje multilateralne, regionalne i bilateralne saradnje, sa operativnim ciljevima: Podsticanje učešća u Evropskim i međunarodnim programima; i Jačanje mobilnosti istraživača; i
3. Saradnja naučnoistraživačke zajednice s privredom, s operativnim ciljevima: Uspostavljanje prvog Naučno-tehnološkog parka u Crnoj Gori; Stimulisanje malih i srednjih preduzeća za bavljenjem istraživanjima i inovacijama; i Unapređenje politika u oblasti inovacija.

Ministarstvo nauke, u skladu sa navedenim, poseban fokus stavlja na preporuke koje su navedene u ovoj Strategiji, a odnose se na:

- Sprovođenje mjera za snaženje kadrovskog potencijala za naučnoistraživačku djelatnost, kroz investiranje u ljudske resurse u nauci u pogledu boljeg kvaliteta i većeg broja istraživača;
- Podizanje svijesti o značaju nauke u društvu i stvaranje uslova za atraktivne profesije u istraživačkoj djelatnosti, s posebnim fokusom na mlade istraživače;
- Jačanje multilateralne, regionalne i bilateralne saradnje i dalje uključivanje u ERA;
- Identifikovanje oblasti istraživanja koje su od posebnog značaja za razvoj Crne Gore koji su aktuelni u određenom trenutku razvoja zemlje i čiji je razvoj

potrebno jačati i podržati u vodećim temama u oblasti istraživanja, tehnologije i inovacija;

- Snaženje istraživačke infrastrukture kroz redovna ulaganja u modernizaciju postojećih kapaciteta, njihovo ukрупnjavanje i otvoren pristup; i
- Sprovođenje mjera za povezivanje istraživačkog sektora s privredom kroz realizaciju zajedničkih razvojnih projekata i povećanje ulaganja u istraživanja od strane privrednog sektora.

Nova Strategija naučnoistraživačke djelatnosti za period 2017-2021. biće donijeta u 2017.

4.3. Unija inovacija

Crna Gora je usmjerila svoje napore ka stimulisanju inovacija. Osnovne strategije kojima se definišu potrebe i ciljevi u oblasti inovacija su:

- Izmjene Strategije naučnoistraživačke djelatnosti (2012 – 2016);
- Strategija razvoja malih i srednjih preduzeća (2011 – 2015);
- Strategija održivog ekonomskog rasta Crne Gore (2012 – 2016);
- Nacionalna strategija intelektualne svojine (2012 – 2015); i
- Pravci razvoja Crne Gore (2015-2018).

Strategije su u potpunosti u skladu sa pravnom tekovinom Evropske unije i imaju za cilj doprinos Inovativnoj uniji, i posebno se fokusiraju na:

- Stimulisanje tehnološkog razvoja i inovacija;
- Podizanje svijesti o značaju primjene i razvoja novih tehnologija za postizanje veće tržišne efikasnosti;
- Jačanje finansijske podrške malim i srednjim preduzećima u cilju stimulisanja inovacija i preduzetništva;
- Rast konkurentnosti;
- Saradnju privatnog i državnog sektora; i
- Uključivanje malih i srednjih preduzeća u međunarodne programe naučne i tehnološke saradnje.

Crna Gora podstiče i promoviše povećanje inovativnosti u istraživanjima kroz konkurse Ministarstva nauke za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti, koji uključuju sufinansiranje патената, kao i pozive za sufinansiranje nacionalnih naučnoistraživačkih projekata, sa posebnim fokusom na primijenjena i razvojna istraživanja i razvoj inovativnosti.

U cilju podsticanja inovativnosti u privrednom sektoru, ostvarena je podrška kroz uspostavljeni Centar izvrsnosti i Inovaciono preduzetnički centar "Tehnopolis", i dodjelu krupnih istraživačkih grantova, koji će doprinijeti unapređenju internacionalizacije i komercijalizacije istraživanja.

Takođe, kroz realizaciju predpristupnih programa za područje nauke (IPA IV) i IPA II, finansijska perspektiva 2014-2020, podstaknuto je veće učešće malih i srednjih preduzeća, odnosno, privatnog sektora i ojačana veza nauke i privrede. Tako je u okviru IPA IV komponente, mjera 2.2. "Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta u visokom obrazovanju, istraživanju i privredi" 07.V 2015. objavljen Konkurs za dodjelu malih i

srednjih grantova za jačanje veza između akademskog sektora i privrede, s rokom za dostavljanje prijave do 10. VIII 2015.

Ministarstvo nauke je u februaru 2015. formiralo međuresornu Radnu grupu za izradu Zakona o inovativnoj djelatnosti, koja uključuje i predstavnika NVO sektora. Nakon pripreme Nacrta Zakona o inovativnoj djelatnosti 05.VI 2015 održana je Javna rasprava o Nacrtu Zakona. Predlog Zakona je završen i 15.VII 2015. dostavljen EK na mišljenje. Njegovo usvajanje je planirano za IV kvartal 2015.

Saglasno ovom Zakonu, planirano je da se Strategija inovativne djelatnosti za period 2016-2020. donese u 2016.

4.4. Stanje u IPA

- Presentation of ongoing projects (IPA I) and potential actions (preparations under IPA II) (Montenegro)

U okviru IPA IV komponente, mjere 2.2. "Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta u visokom obrazovanju, istraživanju i privredi" objavljen je Ugovor o uslugama "Jačanje inovativnih kapaciteta visokog obrazovanja i nauke", 6. III 2015, a izrađen je i Vodič za aplikante za grant šemu "Transfer znanja između sektora visokog obrazovanja, istraživanja i privrede". Takođe, objavljen je Konkurs za grant šemu „Transfer znanja između sektora visokog obrazovanja, istraživanja i industrije“- Konkurs za dodjelu malih i srednjih grantova za jačanje veza između akademskog sektora i privrede, u okviru Ipa IV komponente, mjera 2.2. "Podrška unapređenju inovativnih kapaciteta u visokom obrazovanju, istraživanju i privredi" 7. V 2015, s rokom za dostavljanje prijave do 10. VIII 2015. Ministarstvo nauke, Ministarstvo finansija i Delegacija EU u Podgorici, održali su dva info dana o ovom Konkursu, prvi 9. VI 2015. i drugi 24. VI 2015.

Takođe, u toku je izrada dokumentacije za novi ciklus IPA II Finansijska perspektiva 2014-2020. Ministarstvo nauke je uključeno u dva Sektora i to: Sektor „Konkurentnost i inovacije“ i Sektor „Obrazovanje, zapošljavanje i socijalna politika“.

5. INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

5.1 Informatičko društvo

Najnoviji institucionalni i zakonodavni razvoj, rezultati u politici/strategiji i sprovođenju

Pripremljen je Predlog zakona o slobodnom korišćenju podataka javnog sektora, saglasno mišljenju Evropske komisije. Tekst Predloga je usklađen s direktivama 2003/98 i 2013/37 o ponovnoj upotrebi informacija u javnom sektoru.

Vlada je 29. I 2015. usvojila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o informacionoj bezbjednosti, nakon čega je isti upućen u skupštinsku proceduru. Ovim zakonom reguliše se cjelokupan način obezbjeđivanja bezbjednosti informatičke infrastrukture u Crnoj Gori, kao suštinskog dijela sistema nacionalne bezbjednosti. Izmjenama i dopunama je prepoznata potreba osnivanja Nacionalnog Savjeta za

informacionu bezbjednost, kao i potreba za identifikovanjem i zaštitom kritične informatičke infrastrukture u Crnoj Gori.

Saglasno implementaciji Zakona o e-upravi, Vlada je usvojila još dva podzakonska akta: Uredbu o načinu rada, sadržaju i upravljanju portalom elektronske uprave i Uredbu o sadržaju i načinu vođenju podataka u jedinstvenom informacionom sistemu za elektronsku razmjenu podataka.

Strategijsko usklađivanje s ciljevima Digitalne agende za Evropu, naročito u pogledu politike širokopojasnih/brzih mreža

Strategija razvoja informacionog društva, za period 2013. do 2016. obuhvata ciljeve i aktivnosti koji su definisani Digitalnom agendom za Evropu. Kao što je predstavljeno u ovom dokumentu, rast broadband tržišta je državni prioritet, jer je široko priznat kao jedna od ključnih platformi za cjelokupni društveno-ekonomski razvoj. U vezi sa tim, vizija do 2016. je jasna: „Crna Gora - digitalna država – zemlja koja je prepoznala društveni i ekonomski potencijal ICT-a i broadband-a”.

Strategijom je definisano postizanje cilja o poboljšanju mogućnosti broadband pristupa, tako što će se osigurati simetričan i garantovan širokopojasni pristup od najmanje 10 Mbps za 50 % populacije do 2014, a 10 Mbps za 100% populacije i 30 Mbps za 50% populacije do 2016. godine. Takođe, Strategijom je predviđeno i postizanje masovnog prihvatanja ICT-a i Interneta i to na nivou od 70% korišćenja interneta do 2014. i 80% do 2016.

Završena je prva faza IPA projekta "Promocija povezivanja širokopojasnim internetom graničnih oblasti planine Prokletije", finansiranog od strane Evropske unije kroz program prekogranične saradnje Albanije i Crne Gore. U cilju implementacije širokopojasnog pristupa internetu u planinskim područjima tri opštine, u okviru ove faze, realizovan je pristup internetu u planinskim područjima na preko 2000 metara nadmorske visine, brzine 20 Mbit/s.

Zaštita usluge uslovnog pristupa, e-trgovina

Zaštita usluga uslovnog pristupa je prepoznata u crnogorskom zakonodavstvu i obuhvaćena Zakonom o elektronskim medijima i Zakonom o elektronskim komunikacijama.

Zakonom o elektronskim medijima zabranjena je proizvodnja, uvoz, stavljanje u promet, davanje u zakup, oglašavanje ili držanje u komercijalne svrhe uređaja ili softvera koji su namijenjeni da omoguće ili olakšaju zaobilaženje bilo koje mjere uslovnog pristupa zaštićenoj usluzi. Zakonom o elektronskim komunikacijama uslovni pristup predstavlja bilo koju tehničku mjeru i/ili aranžman koji omogućava pristup zaštićenoj usluzi u razumljivom obliku uz uslov prethodnog individualnog odobrenja pružaoca te usluge (član 60 st. 5, 6 i 7).

Zakon o elektronskoj trgovini je u potpunosti usklađen s Direktivom 2000/31.

E-uprava, e-zdravstvo, elektronski potpis

Portal eUprava je jedinstvena tačka komunikacije između građana i privrednih subjekata i državnih organa i pruža 138 elektronskih usluga. Portal je ispunio standarde

eUključivosti, multijezičnosti, i posjeduje više nivoa autentifikacije u zavisnosti od vrste usluge, ali je neophodno proširenje primjene Portala na više institucija u cilju što većeg broja elektronskih usluga. Usvojena Uredba o načinu rada, sadržaju i upravljanju portalom elektronske uprave će umnogome doprijeti daljem širenju i povećanju broja elektronskih usluga.

Aktivni su i sljedeći portali: portal eParticipacija, gdje građani mogu za pokretanje neke inicijative elektronski pokrenuti postupak i portal eLicence, koji na jednom mjestu daje neophodne informacije o svim licencama koje se u Crnoj Gori izdaju, o organima koji ih izdaju, kao i šta je neophodno za što kraći postupak dobijanja licenci.

Saglasno usvojenoj Uredbi o sadržaju i načinu vođenja podataka u jedinstvenom sistemu za elektronsku razmjenu podataka unutar državnih organa stvoren je zakonski osnov za pokretanje projekta interoperabilnosti. Do kraja avgusta treba biti objavljen tender za realizaciju I faze ovog sistema.

Certifikaciono tijelo na nacionalnom nivou, Pošta CG CA, je do sada izdalo više od 6100 (6148) digitalnih certifikata od čega je za prva lica više od 97%.

Certifikaciono tijelo za organe državne uprave kontinuirano je do sada izdalo skoro 400 (386) certifikata i 25 SSL certifikata.

U dijelu eZdravstva radi se na **Strategiji razvoja integralnog informacionog sistema zdravstva**, koju priprema međuresorska radna grupa koju čine predstavnici Ministarstva zdravlja, Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Univerziteta Crne Gore i relevantnih zdravstvenih institucija. Ta strategija će biti normativni okvir za dalje unapređenje i funkcionalno informatičko povezivanje cjelokupnog informacionog sistema zdravstva.

Jačanje administrativnih kapaciteta i tehnička pomoć, uključujući najnovije podatke o tekućem Twinning projektu "Jačanje administrativnih kapaciteta u informacionom društvu"

MIDT prema Pravilniku o sistematizaciji, ima sistematizovano 70 radnih mjesta. Broj zaposlenih koji su angažovani na poslovima informatičke struke je 56.

Projekat "Jačanje administrativnih kapaciteta u informacionom društvu" je završen jula 2013.

Kontinuirano se radi na jačanju CIRT timova tj. sveukupne sajber bezbjednosti u Crnoj Gori. Izrađena je Analiza prijetnji u crnogorskom sajber prostoru, na osnovu koje će biti objavljene i Smjernice za bezbjednost i zaštitu informacija u sajber prostoru. Nastavljene su aktivnosti CIRT-a Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije kroz učešće u TEMPUS projektu „Enhancement of cyber educational system of Montenegro“, koji ima za cilj poboljšanje ukupne informacione bezbjednosti u Crnoj Gori, kroz bržu dostupnost obrazovnih resursa za poboljšanje sajber vještina i znanja u svakom segmentu stanovništva.

Kontinuirano se organizuju stručne obuke za zaposlene, kao i kursevi učenja stranih jezika.

Realizovan je projekat IPA 2011 „Uvođenje ECDL standarda u Crnoj Gori“, kojim je 3500 državnih službenika i nastavnog osoblja steklo informatička znanja po ECDL standardu.

5.2. Mreže i usluge elektronskih komunikacija

Politika/strategija i institucionalni razvoj:

- ***Implementacija saglasno Staretegiji za elektronske komunikacije***

Strategija elektronskih komunikacija predstavlja dio Strategije razvoja informacionog društva za period 2012-2016. Usvojeni su propisi aktivnog učešća u sprovođenju Programa zaštite potrošača. Urađena je analiza Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata i njegove izmjene u cilju integralnog planiranja, kao i otklanjanja barijera pri dobijanju dozvola za gradnju nove i rekonstrukciju postojeće infrastrukture, propisivanja uslova za gradnju odgovarajućih elektronskih mreža, u slučaju izgradnje novih objekata i uslova za priključenje na kapacitivne širokopojasne mreže. Definisan je kvalitet broadband usluga (ali i ostalih usluga) koje treba da ispune operatori kroz izradu tehničkih propisa za izgradnju određenih segmenata mreža.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Centar za informacione sisteme Univerziteta Crne Gore i Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, su uz saglasnost Vlade Crne Gore, a pod pokroviteljstvom Međunarodne unije za telekomunikacije (ITU) i uz saradnju s Međunarodnom Internet zajednicom (ISOC) u 2014. započeli aktivnosti na uspostavljanju Nacionalne tačke razmjene internet saobraćaja. Projekat je uspješno završen i Nacionalna tačka razmjene internet saobraćaja je počela s testnim radom jula 2015.

- ***Radio spektar: Prelazak na digitalno emitovanje i planovi za korišćenje digitalne dividende***

EKIP je u IV kvartalu 2014. pokrenula aktivnosti na sagledavanju brojnih aspekata u vezi s pitanjem valorizacije spektra digitalne dividende (u prvom redu opsega 800 MHz). Donošenjem odgovarajućeg plana raspodjele radio-frekvencija, kojim je predviđeno da se opseg koristi za implementaciju TRA-ECS sistema, načinjen je prvi veliki korak u valorizaciji ovog opsega. Jedan od najvažnijih aspekata dodjele radio-frekvencija iz opsega 800 MHz za realizaciju javnih mobilnih komunikacionih mreža se odnosi na eventualnu vezanu dodjelu sa drugim opsezima. U tom smislu naročita pažnja je usmjerena na opsege 900 MHz, 1800 MHz, 2 GHz i 2,6 GHz koji su Planom namjene radio-frekvencijskog spektra u Crnoj Gori takođe namijenjeni za realizaciju javnih mobilnih komunikacionih mreža.

EKIP je usvojio Plan raspodjele radio-frekvencija iz opsega 2500-2690 MHz za TRA-ECS sisteme ("Službenii list Crne Gore" broj 17/15 od 17. IV 2015).

U skladu sa Zakonom o digitalnoj radio difuziji, međunarodnim propisima o radio komunikacijama, kao i obavezama iz poglavlja 10, Informatičko društvo i mediji, 17. VI 2015. prestao je da se emituje analogni signal i prešlo se na digitalni sistem emitovanja.

EKIP je raspisala javnu nabavku broj 5/2015 vezanu za nabavku konsultantskih usluga za sprovođenje postupka dodjele radio-frekvencija u postupku aukcije. Otvaranje

ponuda je bilo krajem juna 2015. Po pitanju predstojeće dodjele RF iz gore navedenih opsega, sprovedene su preliminarne konsultacije za postojeća tri mobilna operatora, a do kraja jula će biti objavljene javne konsultacije vezane za dokument Informativni memorandum u kome će biti obrađena sva značajna pitanja za sprovođenje procesa aukcije. Javne konsultacije će biti otvorene za sve zainteresovane učesnike za predstojeći postupak dodjele RF za implementaciju TRA-ECS sistema u predmetnim opsezima.

Najnoviji podaci o razvoju tržišta (fiksna i mobilne telefonije, internet, širokopojasna mreža - uključujući podatke o pokrivenosti, pretplatnicima i ulaganju)

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije na dan 30. VI 2015. iznosio je 155.509. Od ukupnog broja korisnika na fizička lica se odnosilo 135.800 aktivnih priključaka (87,33%) a na pravna lica 19.709 aktivna priključka (12,67%).

Na dan 30. VI 2015. broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 1.009.087 što odgovara penetraciji od 163%.

Broj korisnika fiksnog širokopojasnog pristupa u 2014. porastao je za 8,5% u odnosu na 2013. i iznosio je 103.863 korisnika. Broj korisnika mobilnog širokopojasnog pristupa u 2014. smanjio se za 18,8% u odnosu na 2013. i iznosio je 64.673 korisnika. (Ove podatke ćemo imati početkom septembra 2015.)

Do 1. VII 2015. prenešeno je 16.881 brojeva, od toga 1.272 u fiksnoj, a 15.609 brojeva u mobilnoj telefoniji.

Zakonodavni/regulatorni napredak i sprovođenje

EKIP je 20. IV 2015. raspisala javni konkurs za određivanje operatora za pružanje usluga Univerzalnog servisa na teritoriji Crne Gore, za period od pet godina u skladu sa članom 82 stav 1 tačke 1, 2 i 4 Zakona o elektronskim komunikacijama. Ponude su se mogle dostaviti do 02. VI 2015. kada je bilo javno otvaranje ponuda i urađen zapisnik koji su potpisali svi ovlašćeni predstavnici ponuđača i svi članovi Komisije EKIP. Sada je u fazi ocjenjivanje i vrednovanje pristiglih ponuda, dok će se rješenja o određivanju operatora Univerzalnog servisa, ukoliko bude ispravnih ponuda, donijeti u roku od dva mjeseca od dana javnog otvaranja ponuda. Obzirom da nije pristigla nijedna ispravna ponuda, Savjet EKIP-a je ponovo raspisao javni konkurs, a javno otvaranje ponuda je 27. VII 2015.

Usvojen je Pravilnik o prijavljivanju radio-frekvencija koje se mogu koristiti bez odobrenja, a čije se korišćenje obavezno prijavljuje (Službeni list Crne Gore broj: 06/15).

- ***Najnoviji podaci povodom odgovora Crne Gore na komentare dobijene od Evropske Komisije u novembru 2013. povodom tabela transpozicije za Zakon o elektronskim komunikacijama***

Napomena: Odgovor na komentare smo dostavili uz prilog za prošli Podobor.

- ***Najnoviji podaci o implementaciji Zakona o elektronskim komunikacijama (podzankonska akata)***

Saglasno implementaciji Zakona o elektronskim komunikacijama, uz čitav set usvojenih podzakonskih akata u 2014, u toku je izrada Pravilnika o tehničkim i organizacionim uslovima za zadržavanje podataka. Usvajanje pravilnika se očekuje do kraja septembra 2015.

U pripremi su i sljedeći pravilnici: Pravilnik o tehničkim i drugim uslovima za projektovanje, izgradnju i korišćenje elektronske komunikacione mreže, elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme u objektima; Pravilnik o tehničkim i organizacionim mjerama obezbjeđenja integriteta mreže, zaštite sigurnosti i neprekidnog pružanja usluga (Usvajanje oba pravilnika se očekuje do kraja jula 2015) i Pravilnik o tehničkim, upotrebim i drugim uslovima za planiranje, izgradnju i korišćenje pojedinih vrsta elektronskih komunikacionih mreža, elektronske komunikacione infrastrukture i povezane opreme.

- ***Najnoviji podaci povodom odluke Ustavnog suda u vezi sa promjenama Zakona iz 2011. oko uloge Skupštine o razrješenju Savjeta i izvršnog direktora Ekip***

Ustavni sud je 21. IV 2015. donio Rješenje U-Ibr.29/14 od 21. IV 2015. da se **ne prihvata** Inicijativa Ekip-a, jer je zakonsko rješenje u skladu s ustavnim sistemom Crne Gore, za ocjenu ustavnosti člana 19 stav 4 ZEK-a, koja se odnosi na razrješenje članova Savjeta Agencije, i prije isteka mandata, u slučaju da Skupština CG ne usvoji Izvještaj o radu sa finansijskim izvještajem.

- ***Pregled i najnoviji podaci o postupcima i propisima analize tržišta***

Ekip je svim mobilnim operatorima nametnula obavezu usklađivanja cijena relevantnih veleprodajnih usluga sa rezultatima troškovnog modela, tj. smanjenje cijena veleprodajnih usluga terminacije i originacije poziva iz mobilnih mreža za 13,64%.

Savjet Ekip je 17. II 2015. donio Odluku o pokretanju drugog kruga analiza relevantnih tržišta usluga koja su predmet provjere ispunjenosti Testa tri kriterijuma.

Radne grupe za analize tržišta su pripremile upitnike za svako relevantno tržište koje su dana 23. III 2015. uputile operatorima i obavezale ih da u roku od 15 dana dostave odgovore po upitnicima.

Ekip je sprovela Test tri kriterijuma na tržištima određenim Odlukom o pokretanju drugog kruga analiza relevantnih tržišta usluga koja su predmet provjere ispunjenosti Testa tri kriterijuma ("Sl. list Crne Gore", br. 09/15 od 5. III 2015). Ekip je, takođe, sprovela javni konsultativni postupak povodom Nacrta dokumenata o sprovedenom Testu tri kriterijuma na relevantnim tržištima u periodu od 5. V 2015 do 5. VI 2015. i po prijemu primjedbi, komentara i sugestija zainteresovanih strana u javnom konsultativnom postupku pripremila Pregled odgovora na iste.

U slučaju Veleprodajnog tržišta prenosa i emisije radio difuznih signala Ekip je sprovedenim Testom tri kriterijuma dokazala da nijesu kumulativno ispunjeni uslovi iz Testa tri kriterijuma, te da tržište nije podložno ex ante regulaciji. U slučaju ostalih tržišta Ekip je dokazala da su istovremeno zadovoljeni uslovi iz Testa tri kriterijuma, te zaključuje da su ista podložna ex-ante regulaciji, čime su stvoreni preduslovi za

sprovođenje postupka analize relevantnih tržišta u cilju utvrđivanja operatora sa značajnom tržišnom snagom i propisivanja adekvatnih regulatornih obaveza.

EKIP će tokom jula 2015. pokrenuti javni konsultativni postupak povodom nacрта analiza četiri relevantna tržišta na kojima je dokazala ispunjenost uslova Testa tri kriterijuma, kao i nacрта rješenja operatorima sa značajnom tržišnom snagom. Po isteku roka za javne konsultacije, EKIP će u septembra razmatrati pristigle komentare, primjedbe i sugestije operatora i pripremiti pregled odgovora na iste kao i finalne verzije analiza relevantnih tržišta i rješenja operatorima sa značajnom tržišnom snagom.

EKIP je nastavila aktivnosti na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LIRIC metodologiji. EKIP je pripremila Predlog obračuna ponderisanog troška kapitala za 2014. koji je bio predmet javnih konsultacija do 22. VI 2015, a 29. VI 2015. je bio rok za donošenje Odluke Savjeta Agencije o predmetu konsultativnog postupka.

Operatori su bili u obavezi da shodno Metodologiji računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva, dostave Agenciji do 30. VI 2015. revidirane regulatorne finansijske izvještaje po CCA/LRIC metodologiji. EKIP će, po prijemu revidiranih regulatornih finansijskih izvještaja, troškovnih modela i prateće dokumentacije, sprovesti detaljnu kontrolu ulaznih podataka, izvora podataka i primijenjenih alokacija troškova u modelima operatora, nakon čega se može očekivati u septembru davanje saglasnosti EKIP na sprovedene aktivnosti operatora na Projektu računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva po CCA/LRIC metodologiji.

- ***Žalbe (operatora), rješavanje sporovi, tužbe (korisnika)***

Primljeno je ukupno 55 žalbi korisnika javnih komunikacionih usluga na odluke operatora po prigovorima korisnika. Donijeto je 16 odluka Savjeta EKIP, od kojih je devet žalbi korisnika pozitivno rješeno, a odbijeno je sedam žalbi. Donijeto je i 28 zaključaka kojima je obustavljen postupak po žalbama jer su, u jednom broju žalbi, podnosioci odustali od vođenja postupka, pošto je operator u međuvremenu izmijenio odluke po prigovorima u njihovu korist ili je ocijenjeno da EKIP nije nadležna za rješavanje žalbi.

Služba nadzora EKIP je izvršila 45 kontrola, a do kraja izvještajnog perioda je planirano 46 kontrola.

- ***Administrativni kapacitet i nezavisnost Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost***

U Agenciji ima ukupno 70 zaposlenih, od čega su četiri člana Savjeta – predsjednik i tri člana i izvršni direktor. Ostalih 65 zaposlenih su sljedeće kvalifikacione strukture: 7 pravnik, 14 dipl. ecc, 28 dipl. el. ing, jedan profesor engleskog jezika, jedan dipl. ing. građevinarstva, jedan dipl. politikolog, jedan všs i 12 sss.

5.3. Saradnja u oblasti audiovizuelne politike

Usklađenost sa pravnom tekovinom EU (posebno AVMS direktiva) / Napredak i očekivani rokovi

20. IX 2014. stupio je na snagu **Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o visini, načinu utvrđivanja i plaćanja naknada po osnovu izdatih odobrenja za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga** ("Sl. list Crne Gore", br. 38/14 od 12. IX 2014). Usvojenim izmjenama je, između ostalog, omogućeno da se: propišu uslovi za utvrđivanje naknada za TV emitere koji će svoje programe emitovati posredstvom sistema digitalne zemaljske radio-difuzije, propišu povoljnosti za TV emitere koji steknu pravo na pristup prvom nacionalnom multipleksu (čiji je operator RDC), do kraja simulaksta tj. do 17. VI 2015. i definišu nove povoljnosti za emitovanje programa na sjeveru Crne Gore.

Na osnovu ovog pravilnika i Finansijskog plana AEM za 2015, Savjet AEM je krajem septembra 2014. usvojio Odluku o visini parametara za utvrđivanje naknada za audiovizuelne medijske usluge u 2015. godini.

Savjet AEM je usvojio dva pravilnika kojima su definisani minimalni uslovi koje TV emiteri moraju ispuniti kako bi postigli definisane kvote za evropska audiovizuelna djela i nezavisna audiovizuelna djela u roku od pet godina. Pravilnici su stupili na snagu 15. IX 2014:

- Pravilnik o minimalnim programskim kvotama za evropska audiovizuelna djela („Sl. list Crne Gore", br. 47/14 od 7. XI 2014) propisuje uslove za povećavanje obima učešća ovih djela u godišnjem vremenu emitovanja TV emitera sa nacionalnim pokrivanjem i promociju proizvodnje i pristupa evropskim djelima kroz audiovizuelne medijske usluge na zahtjev.

- Pravilnik o minimalnim programskim kvotama za nezavisna audiovizuelna djela ("Sl. list Crne Gore", br. 47/14 od 7. XI 2014) propisuje uslove za povećavanje obima učešća ovih djela u godišnjem vremenu emitovanja TV emitera s nacionalnim pokrivanjem.

U cilju potpunijeg usklađivanja s pravnom tekovinom Evropske unije, pripremljen je Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima koji je u postupku konsultacija s nadležnim državnim organima, nakon čega se upućuje na mišljenje Evropskoj komisiji. Nacrtom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima predviđene su izmjene u pogledu terminološkog usklađivanja s Direktivom o AVMS (2010/13/EU), kako bi se postigla puna usklađenost.

Razlog za izmjenu zakona je i potreba usklađivanja zakonskog teksta kojim se, između ostalog, reguliše rad nacionalnog javnog emitera i lokalnih javnih emitera, s pravilima državne pomoći u oblasti javnih radio-difuznih usluga, shodno obavezi da se u okviru pregovaračkog poglavlja 8 – Konkurencija, implementiraju pravila o državnoj pomoći za javne emitere saglasno Saopštenju Evropske komisije o primjeni pravila o državnoj pomoći za javne radio-difuzne usluge (2009/C 257/1). Rok je IV kvartal 2015.

Dana 6. VI 2015. stupio je na snagu Pravilnik o raspodjeli sredstava iz Fonda AEM za pomoć komercijalnim radio emiterima, koji propisuju postupak, uslove i kriterijume za raspodjelu sredstava, kao i način korišćenja tih sredstava. Sredstva iz Fonda su državna pomoć i dodjeljuju se u obliku naknade za pružanje usluge od opšteg ekonomskog interesa, u skladu s Odlukom Evropske komisije od 20. XII 2011. o primjeni člana 106 stav 2 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na državne pomoći u obliku naknade za

pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim preduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od ekonomskog interesa („Sl. list CG“, br. 35/14 i 02/15).

U skladu s ovim pravilnikom raspisan je prvi konkurs za raspodjelu sredstava u iznosu od 150.000 €. Konkursom su bili propisani kriterijumi da odlučivanje, a objavljena je i detaljna metodologija bodovanja prijava. U skladu sa definisanim kriterijumima i metodologijom bodovanja, Savjet AEM je 10. VII 2015. donio odluku da se: 75.000,00 EUR raspodijeli za 12 godišnjih grantova za podsticanje učešća sopstvene produkcije u ukupnoj programskoj strukturi radio emitera i 55.000,00 EUR za 18 programskih grantova za povećanje obima, strukture i raznovrstnosti ponude sadržaja posvećenih tematskim oblastima od javnog interesa.

Pravilnik i sva dokumentacija povodom javnog konkursa su dostupni na veb sajtu AEM.

Dalji zakonodavni napredak i implementacija, uključujući Zakon o digitalnoj radio-difuziji (ukoliko ima)

U skladu sa Zakonom o digitalnoj radio difuziji, 17. VI 2015. prestao je da se emituje analogni signal i prešlo se na digitalni sistem emitovanja.

Nacionalni multipleksi

Savjet AEM je 10. XII 2014. usvojio **Rješenje o dodjeli prava na pristup multipleksu za prvu mrežu sa pokrivanjem cjelokupne teritorije Crne Gore (prvi multipleks / MUX 1)**. On obuhvata sve četiri allotment zone za DVB-T/DVB-T2 koje su definisane Planom raspodjele radio frekvencija za digitalnu zemaljsku radio-difuziju i to na kanalu 43 u allotmentu Bjelasica, kanalu 35 u allotmentu Lovćen, kanalu 24 u allotmentu Podgorica i kanalu 49 u allotmentu Tvrdaš.

Realizacijom ovog javnog konkursa, pravo pristupa kapacitetima prvog multipleksa i prenos na televiziji slobodnog pristupa (Free-to-Air) ostvarila su tri emitera televizijskih programa i to TV Vijesti, TV Prva i TV Pink M. Operator prvog multipleksa je privredno društvo „Radio-difuzni centar“ d.o.o. iz Podgorice, obezbijedilo je pokrivenost veću od 85% stanovništva Crne Gore. Pristup prvom multipleksu su ranije ostvarila dva televizijska i dva radijska programa nacionalnog javnog servisa Radio televizija Crne Gore, čije je programe Radio-difuzni centar dužan da distribuira bez naknade putem slobodnog pristupa.

Na drugi konkurs za dodjelu prava na pristup kapacitetu prvog nacionalnog multipleksa - MUX 1, raspisan 9. III 2015. nije podnesena nijedna prijava. Takođe na javni konkursa za dodjelu prava na pružanje AVM usluga na zahtjev posredstvom druge DVB-T2 mreže s nacionalnim pokrivanjem - MUX 2, raspisan 12. III 2015, nije podnesena nijedna prijava.

Lokalni multipleksi

Savjet AEM je 23. IV 2015. donio Rješenje o dodjeli prava na pružanje AVM usluga na zahtjev posredstvom DVB-T2 mreža sa lokalnim pokrivanjem. Pravo na pružanje ove usluge na teritoriji opštine Ulcinj, posredstvom lokalnog multipleksa (MUX UL L1) dobilo je privredno društvo “Mir & Teuta” d.o.o.

Po osnovu sprovednog javnog konkursa, Savjet AEM je 8. VI 2015, donio Rješenje o dodjeli prava na pristup kapacitetu multipleksa DVB-T2 mreže sa lokalnim pokrivanjem MUX UL L1. Pravo na emitovanje opšteg komercijalnog televizijskog programa posredstvom ovog lokalnog multipleksa DVB-T2 dodijeljeno je privrednim društvima „Mir & Teuta“ d.o.o. (emiter TV Teuta) i „Boin“ d.o.o. (emiter TV Boin).

Po osnovu drugog konkursa za dodjelu prava na pružanje AVM usluga na zahtjev posredstvom DVB-T2 mreža sa lokalnim pokrivanjem, Savjet AEM je 26. VI 2015. donio Rješenje o dodjeli prava na pružanje AVM usluga na zahtjev posredstvom 15 DVB-T2 mreža sa lokalnim pokrivanjem. Pravo na pružanje ove usluge na teritoriji opština (Bar, Berane-Andrijevića, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Kolašin-Mojkovac, Kotor, Nikšić-Plužine, Plav-Gusinje, Pljevlja, Podgorica-Danilovgrad, Rožaje, Savnik, Herceg Novi-Tivat i Žabljak), posredstvom lokalnih multipleksa, dobilo je privredno društvo "Radio-difuzni centar" d.o.o. Krajem juna 2015. raspisan je javni konkurs za dodjelu prava na pristup kapacitetu 15 multipleksa DVB-T2 mreže sa lokalnim pokrivanjem (vidi prethodni stav).

Administrativni kapaciteti i finansiranje medijskih institucija

Dana 3. IX 2014. stupio je na snagu Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u AEM-u. Usvojenim izmjenama povećan je broj izvršilaca za dva radna mjesta u Sektoru za monitoring tako da se u AEM-u sistematizuju zadaci i poslovi za ukupno 19 radnih mjesta, uključujući mjesto direktora.

Nezavisnost i nadležnost regulatora (uključujući Agenciju za elektronske komunikacije), finansijska nezavisnost Agencije

Odredba sadržana u Zakonu o elektronskim medijima koja se odnosi na obavezu AEM, da višak prihoda nad rashodima prenosi u Budžet Crne Gore, i ista odredba sadržana u Zakonu o elektronskim komunikacijama za EKIP, primjenjivaće se, kako je ovim zakonima definisano, do 1. I 2016.

Savjet AEM je 23. IV 2015. usvojio Izvještaj o finansijskom poslovanju i Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2014.

Tehnička pomoć

U okviru regionalnog projekta Savjeta Evrope „Unapređenje slobode izražavanja i informisanja i slobode medija u jugoistočnoj Evropi“, koji se realizuje uz donaciju Norveške, predstavnici AEM su 21. aprila 2015, u Podgorici, učestvovali na seminaru posvećenom praksi i izazovima u određivanju balansa između prava na privatnost i poštovanje dostojanstva, sa jedne strane i prava javnosti da zna i slobode medija (izražavanja), sa druge strane, kao i regionalnom sastanku predstavnika Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine, Agencije za elektronske medije Crne Gore, Agencije za audio i audiovizuelne medijske usluge Makedonije i Regulatornog tela za elektronske medije Srbije, održanom 6. i 7. VII 2015. u Budvi, a posvećenom unapređenju saradnje u oblasti zaštite maloljetnika.